

www.e-rara.ch

**C. Iulii Solini Polyhistor, rerum toto orbe memorabilium thesaurus
locupletissimus**

Solinus, Gaius Iulius

Basileae, 1543

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-656>

Pomponii Melae cosmograpgi [sic] de orbis situ liber primus

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

POMPONII MELAE

147

COSMOGRAPHI DE ORBIS

SITV LIBER PRIMVS.

PROOEMIUM.

10

ORBIS situm dicere aggredior, impeditum opus, & facundiae minimè capax (constat enim ferè ex gentium locorumq; nominibus, & eorum perplexo satis ordine, quem persequi longa est magis quàm benigna materia) uerùm aspici tamen cognoscique dignissimum: & quod si non ope ingenij orantis, at ipsa sui contemplatione precium operæ attendentium absoluat. Dicam autem aliàs plura, & exactius: nunc autè ut quæque erunt clarissima, & strictim. Ac primo quidem, quæ sit forma totius, quæ maximæ partes, quo singulæ modo sint, utq; habitentur, expediam. Deinde rursus oras omnium & littora, ut intra extraq; sunt, atque ut ea subit ac circumluit pelagus, additis quæ in natura regionum incolarumq; memoranda sunt. Id quò facilius sciri possit atq; accipi, paulò altius summa repetetur.

PETRI IOANNIS OLIVARIi VALENTINI IN PROOEMIUM

20

Pomponij Melæ de situ orbis, scholia,

Præfatur operis pondus, uarietatem, obscuritatem, & perplexum argumentum: deinde quid in hoc libro & in alijs persequatur. Dicere.) Nam orator præfatur, dicunt enim oratores: sed nouè Dicere pro describere dixit. Materia.) Oratorium est. Ope.) Modestiam indicat. Orantis.) Nimirum talis uoluit haberi in proœmio. Forma.) An uidelicet spherica, rotunda, aut alterius figuræ. Mira.) Ad sinus refertur. Additis quæ.) *τὰς τῶν πονογραφίας spectat.*

Mundi in quatuor partes diuisio.

Caput primum.

30

Mne igitur hoc, quicquid id est, cui mundi coeliq; nomē indidimus, unū est, & uno ambitu secunctaq; amplectitur. Partibus differt: unde sol oritur, oriens nuncupatur aut ortus: quò demergitur, occidens uel occasus: quà decurrit, meridies: ab aduersa parte, septentrio. ^a Huius medio terra sublimis cingitur undique mari: eademq; in duo latera, quæ hemisphæria nominantur, ab oriente diuisa ad occasum, ^b zonis quinque distinguitur. Mediam æstus infestat, frigus ultimas: reliquæ habitabiles, paria agunt anni

ENARRATIO CAPITIS PRIMI.

Tanta connexionē cælum, terræ, & omnia elementa intermedia copulantur, ut unum sphericum efficiant corpus, & omnia puncta, lineæ & circuli, quos in cælo imaginamur, correspondenter sua loca habeant in terra, ut sunt poli, æquator, tropici, & alia id genus instrumenta, per quæ in cæli clariorem peruenimus notitiā. Cum enim terra ueluti centrum sit cæli, in nullā defleuens à medietullo uniuersi partem, necesse est ut lineæ à polo in polum tracta per medium transcat terræ, & cælum ambitu, deinde & motu suo æquali distantia ubiq; à superficie eius reuoluatur, aduectu solis orientem, abductu uero occidentem consti-

40

tuens. Septentrio uerò & meridies alia cōstituuntur ratione, ut illis qui habitant sub æquatore nulla sit plaga meridionalis, aut duæ, cum meridies illis spectet in æstate nostra à septentrione, hyeme autè ab austro. ^a Huius medio terra sublimis.) Videtur Pomponius sic terram aspexisse, perinde quāsi medium pomū in aqua natet, cuius superficiei apex undiq; mare habet in demisso loco: sed absit ut tantus Cosmographus tam uulgariter orbis faciem studioso lectori proponat. Hoc potius uidetur uelle, ut qui cōstituitur sub æquatore, ubi mediū terræ est, summū teneat terræ locum, cum utq; polus ibi in horizonte deliteat, & mare ibi uideatur cingere extremis tates horizonis. Est enim in septentrione mare, est & in occidente ultra Hispaniam & Mauritaniam, est deniq; in meridie: sed in oriente nō est, nisi in extremis Indię partibus in oppositū hemisphæriū aliquot gradibus ire contendas. Numerato enim ab Hispaniæ extremitate medio circulo in orientem, hoc est, 180. gradibus, adhuc

50

ferè 50. graduum spaciū terræ protenditur usq; ad extremā Indię oram. ^b Zonis quinque distinguitur.) Hemisphæriū nostrū ab antiquis in quinque diuiditur zonas. Duæ supponuntur polis, una æquatori, & aliæ duæ intercipiuntur media & extremis. Media quæ est sub æquatore, dicitur à quibusdam habere magnū æstus: ex-

tremæ uerò quæ sunt sub polis inſeſtantur frigore excellenti. Intermediæ temperatæ ſunt, non nimio æſtu torridatæ, nec excellenti frigore rigefcentes. c ¶ Antichthones.) Intelligit Antipodes, qui ueſtigia ſibi mutuò opponūt, pedesq; obuertiūt: hoc eſt, qui ex diametro terræ ſuperficiē inhabitant, quales ferè ſunt qui intēperatas inhabitant zonas: illi enim paria agunt anni tempora, uerū nō pariter, ut cum illis eſt æſtas, nobis eſt hyems, & contra. Et cognito noſtræ zonæ ſitu, cognosci poteſt & alterius ſitus, nō obſtante ardore intercedentis plagæ. Sic enim ueteres putarūt alterā temperatam zonam haud potuiſſe adiri propter intolerabilem torridæ zonæ æſtum: at contrarium hodie nautæ experiuntur, cum circa tropicos maiores deprehendant eſſe æſtus quàm ſub ipſo æquatore. Ratio huius eſt, quòd ſol in tropicis conſtitutus, radios demittit perpendiculares, deinde dies ibi ſunt longiores quàm ſub æquatore, & diutius moratur ſol in illo parallelo quàm in æquatore: nam in duobus

menſibus uix tantundem ab illo parallelo declinat, quantum in quatuor diebus recedit ab æquatore.

d ¶ Hæc ergo ab ortu porrecta.) Deſcribit hic Pomponius noſtram zonam, dicitq; illam ubi latiſſima eſt, hoc eſt, ubi nullum intercipit mare, non adæquare longitudinem: nam longitudo porrigitur ab extrema Indiæ ora, & deſinit in fines Hiſpaniæ. Latitudo uerò accipitur à tropico Cancrī uſq; ad parallelum illum qui deſcribitur circumactū poli eclipticæ, & hæc intercapedo comprehendit gradus 43. Incipit enim ab eleuatione poli grad. 23. & minut. 30. deſinitq; ubi polus attollitur grad. 66. atque dimidio. Longitudo uerò eſt fermè 220. graduum, ſi ſolan terram metiaris. Hanc zonam expreſſimus ſuprà in figura Aſiatica, quam Solino adieciimus.

e ¶ Ambitur omnis oceano.) Alluitur quidem noſtra zona oceano à ſeptentrione, ab oriente & ab occidentibus, ſed non à meridie. Quatuor maria quæ ſeſe huic zonæ inſinuunt, ſunt mare mediterraneum, Perſicum, Arabicum, & Caſpium. Mediterraneum ab occaſu ingreditur, Caſpium ſecundum quodaſm à ſeptentrione, Perſicum & Arabicum à meridie. Porro occidentale mare, hoc eſt, mediterraneum, primum anguſtum eſt, & ueluti per fauces apud Gaditanos terram ingreditur, littoraq; Africæ & Europæ uſque adeo diſtendit, ut à Liguria in Africam undecim ferè numerentur latitudinis gradus, in faucibus autem Abylinis non ſit latitudo quartæ partis unius gradus. f ¶ Minus mille paſſibus.) Loquitur de anguſtijs Helleſpontis, per quas Xerxes rex Perſarū ſecit pontem cum cōtra Athenienſes pugnaret, ubi Europa cōiunctiſſima eſt Aſiæ, intercedente ſolum arctiſſimo mari, ad cuius ripas ſitæ ſunt ciuitates Abydos & Sestos, quas memoratus Xerxes ponte coniunxit, ut exercitū ſuū traderet. De hoc uide Iuſtinum lib. 2. Porro quādo Melas ſubiicit, Inde ſe rursus, ſed modicè admodū laxat, intelligit Propōidem, quæ in Boſphoro Thracio prope Conſtantinopolim iterū in tantas cōtrahitur anguſtias, ut etiam teſte Plin. alituū cantus canumq; latratus utriq; audiantur, niſi cum uenti uocis ſonum auferunt. Hinc rursus conſurgit latiſſimū mare Euxinū, quod uerſus ſeptentrionem per Boſphorū Cimmeriū ueluti per fauces tranſmittitur in paludem Meoticam. g ¶ Noſtrū mare dicitur.) Reſertur hic noſtrum, ad Europæ habitatores

anni tempora, uerū nō pariter. c Antichthones alteram, nos alteram incolimus. Illius ſitu ob ardorē intercedētis plagæ incognito, huius dicendus eſt. d Hæc ergo ab ortu porrecta ad occaſum: & quia ſic iacet, aliquanto quàm ubi latiſſima eſt, longior: e ambitur omnis oceano, quatuorq; ex eo maria recipit, unum ab ſeptentrione, à meridie duo, quartum ab occaſu. Suis locis illa referentur. Hoc primū anguſtum, nec amplius decem millibus paſſuum patens, terras aperit atq; intrat, tum longè lateq; diſfuſum abigit uaste cedentia littora, iſdemq; ex diuerſo propè cōeuntibus adeò in arctum agitur, ut minus mille paſſibus pateat. Inde ſe rursus, ſed modicè admodum laxat, rursusq; etiam q; fuit arctius exit in ſpaciū: quo cum eſt acceptum, ingens iterum & magnum, & paludi (cæterum exiguo ore) coniungitur. Id omne quā uenit, quæq;

xat, intelligit Propōidem, quæ in Boſphoro Thracio prope Conſtantinopolim iterū in tantas cōtrahitur anguſtias, ut etiam teſte Plin. alituū cantus canumq; latratus utriq; audiantur, niſi cum uenti uocis ſonum auferunt. Hinc rursus conſurgit latiſſimū mare Euxinū, quod uerſus ſeptentrionem per Boſphorū Cimmeriū ueluti per fauces tranſmittitur in paludem Meoticam. g ¶ Noſtrū mare dicitur.) Reſertur hic noſtrum, ad Europæ habitatores

quæq; dispergitur, uno uocabulo nostrum mare dicitur. Angustias introitusq; uenientis, nos fretum, Græci *πορθμῶν* appellant.^h Quæ diffunditur, alia alijs locis cognomina acceptat. Vbi primum se coarctat, Hellespontus uocatur: Pro-
pontis, ubi expandit; ubi iterum pressit, Thracius Bosphorus; ubi iterum effundit, pontus Euxinus: quæ paludi committit, Cimmerius Bosphorus; palus ipsa, Mæotis. Hoc mari & duobus in
10 clytis amnibus, Tanai & Nilo, in tres partes uniuersum diuiditur. Tanais à septentrione ad meridiem uergens, in mediâ ferè Mæotida defluit: & ex diuerso Nilus in pelagus. Quod terrarum iacet à freto ad ea flumina, ab altero latere Africam uocamus, ab altero Europen: ad Nilum Africam, ad Tanaim Europen. Ultra quicquid est, Asia est.

habitatores, quorum est mare mediterraneum cum omnibus sinibus eius. ^h ¶ Quæ diffunditur.) Vocatur enim in diuersis locis diuersis nominibus, ut mare Balearicum, mare Ligusticum, mare Tyrrhenum, mare Carpathicum &c. ⁱ ¶ Tanai & Nilo.) Quomodo mare mediterraneum, Tanais & Nilus orbem terræ in tres distinguant partes, Europam, Asiam, & Africam, uideri potest in tabula quam Solino pro Asiæ descriptione adiecimus. Quidam tamen non Nilum, sed mari rubro aiunt Asiam distinguere ab Africa.

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. I.

Mundum imprimis quatuor distinguit partibus. Deinde terram quinque regionibus, quas zonas appellat. Mare uerò in quinque distribuit maria, Oceanum, Mediterraneum, Caspium, Persicum, & Arabicum. Indicat
20 postea tria freta, & duos ingentes amnes, quibus terra ipsa in tres diuisa est partes. Vno ambitu se.) Igitur sphericum est: refertur ad ea uerba Procerij, Quæ sit forma totius. Oriens.) Oriens dicitur omnis pars terræ, in qua sol oritur. Hinc est, quod punctum mobile uocatur. Græcis est *ἀνατολή*, Italis Leuante, Germanis Ost. Occidens.) Occidens est, ubicunque Sol occidit, punctum etiam mobile, Græcis est *ἀσού*, Italis Ponente, Germanis Vuest. Meridies.) Duo sunt puncta solstitia, Meridies & Septentrio, sed immobilia. Meridies Græcis est *μεσημέρια*, Italis Mezo Giorno, Germanis Zwyd. Septentrio.) Græcis est *βέρο*, Italis Tramontana, Germanis Norden. Hemisphæria.) Semisphæria. Mediam æstus.) Quia diu sol decurrit per eam. Non pariter.) Quia quando nobis est hyems, habitantibus alterum hemisphærium est æstas: & quando nobis æstas, illis hyems. Antichithones.) Aduersus terram habitantes, Antipodes. *ἄλλοι*, terra est, & *ἀντί*, aduersus, cōtra. Nec est dubium quin sint Antichithones, post apertas nauigationes. Illius situ ob ardorem.) Seculo Pompo-
30 nij nemo ausus fuit mediterranea Africæ peragere: existimabant enim hanc plagam adeo feruere æstibus, ut non posset habitari. Mela sui seculi sententiam refert, dicens: Sunt multi qui ibi agant, fateor. Sed seculo Melæ nemo fuit qui hoc fateretur. Hallucinati sunt, dices, quotquot fuerit illo tempore? quasi uerò ignoratio esset hallucinatio. Fateor planè eos ignorasse hemisphærium Antichithonum, sed nec propterea hallucinatos fuisse. Quid igitur errauit Mela, si cum suo seculo ignorauerit alterum hemisphærium, & nauigationem per zonam torridam? Ambitur omnis oceano.) Homero & Aristoteli terra insula est. Vnum à septentrione.) Nilum fabulosius, & in quo magis hallucinata sit antiquitas. Argumentum erroris fuit, quod à mari Caspio usq; ad Oceanum Septentrionalem parum terræ tractum ueteres faciebant: hinc existimabant mare Caspium ex Oceano defluere. A meridie duo.) Persicum & Arabicum intelligit. Quartum ab occasu.) Mediterraneum, siue nostrum. Hoc primum.) Mediterraneum. Fretum.) Dictum à feruendo, autore Varrone. Vulgus
40 hunc feruorem uocat Corrente: inde omnia freta nauigantibus sunt inuisa. *πορθμῶν*) Id est, traiectionem, de græco uerbo *πορθεῖν*, quod est traiecio. Primum fretum dicitur Gaditanum, uulgò Gibraltar, corrupto uocabulo. Nam antea Gibel lingua Arabica dicebatur, quæ dictio sonat montem. Hellespontus.) Nunc El far de Gallipoli. Thracius Bosphorus.) Nunc El far de Constantinopoli. Far significat strictionem, seu angustiam maris. In tres partes.) Varro in duas, Asiam & Europam. Veteres apud Herodotum in quatuor, Asiam, Africam, Europam, & Aegyptum. Recentiores in tres tantum: nam Aegyptum Asiæ partem faciunt.

Summa Asiæ descriptio.

Cap. i.

50 **R**ibus hanc è partibus tangit oceanus, ita nominibus ut locis differens. Eous ab oriente, à meridie Indicus, à septentrione Scythicus. Ipsa ingenti ac perpetua fronte uersa ad orientem, tantum

SCHOLIA CAP. II.

Alluit, inquit hic Mela, Asiam oceanus ex tribus partibus seu plagis mundi, meridie scilicet, oriente & septentrione. Ab oriente oceanus Eous &c. ^a ¶ Perpetua fronte.) Præter unum mare Caspium, Asia nullas habet interruptiones marium, sed cōtinua successione extenditur in orientem,

clauditurq; iuxta ueterū inuentionē oratissimā. Sed cum nostro æuo plurimū terræ accesserit Indię, per nouas explorationes & nauigationes, paulō aliam formā cornu Asię induit quā hic Mela describat.

b ¶ Inde cum aliquatenus solida processit.) Quā solidū & rectū procedat littus Indicū, ostendit tabula Asię Solino adiecta. Certē magni sinus ex oceano meridiano in Asię terram ingrediūtur, qui sinuosum efficiunt littus atq; inæquale, etiam si Arabicū mare atq; Persicum non numeremus.

c ¶ Ex Scythico Caspiū recipit.) Sic pleriq; sentiūt, mare Caspiū nasci ex oceano septentrionali, sed Ptolemæus secus mare illud describit, ut inter ipsum & oceanū septentrionalem lata intercedat terra. Nō igitur Asia ea parte qua mare Caspiū tenet angustior est, ut hic Mela refert, sed eodem tenore procurrit in orientē, & tandem desinit in oram strictiorem, ut tabula ipsa Asię ostendit. Ab occidente uerō terminatur ad maria nostra præter extremitatem septentrionalem, quæ desinit ad Tanaim fluuium, & extremitatē meridionalem, quam terminat Nilus. d ¶ Ora eius cū alueo Indi.)

Sensus est, si ab ostio Nili sequareis littus maris mediterranei, deducaris in Syriam, & hinc per Ciliciam ibis obuiā mari Aegeo, ut nō sine magno ambitu per littora maris uenias in Cariā aut Asiam minorē, quas regiones Mela hic frontē uocat Asię. Ab ea fronte peruenitur ad Hellepōticas fauces, inde Propontis paululū dilatatur, et rursum in Bosphoro cōtrahitur, et ab illis angustijs distenditur in pontū Euxinum, & tandem per Bosphorum Cimmeriū patet aditus in Maëoticas paludes, quæ recipiunt Tanaim fluuiū, ad cuius ripam habitāt Scythæ, post hos sequūtur Seres, & tandem Indi. Indi tenent extremitatem orientalem, & Scythæ occidentalem, Seres autē mediam Asię partem. Nostra tamen tempestate totus ille tractus Asię septentrionalis occupatur à Tartaris, et Indi tenent meridionalem plagam, nisi ubi ob nimios calores cōmoda habitatio esse nequit. e ¶ Hic populi Persarum.) Sinū, inquit, Persicū ambiunt Persæ, & sinū Arabicū Arabes, ut scilicet Arabes extendantur usq; ad Nilum, ultra Nilum uerō Aethiopes cōmorentur. Ultra sinū autē Caspiū olim habitauerunt Amazones, ac inde Hyperborei, quos tamen quidā ponūt citra Tanaim in Europa. Ex reliquis mediterraneis gentibus quas hic Mela enumerat, quædā celebres sunt apud autores, aliæ obscuræ. Pharmacotrophī Scythæ sunt, sic dicti quod uenenū comedant. Georgi uerō nomē habere uidentur ab agricultura. f ¶ Moschi.) Hi hodie tenēt extrema Europæ à septentrione, cōfines Polonis & Lithuanis. g ¶ Medi, Armenij.) Recenset Mela gentiū nomina

ibi se in latitudinem effundit, quantū Europa & Africa, & quod inter ambas pelagus immisum est. b Inde cum aliquatenus solida processit, ex illo oceano quem Indicū diximus, Arabicū mare & Persicū, c ex Scythico Caspiū recipit; & ideo quā recipit, angustior, rursus expanditur, & fit tam lata quā fuerat. Deinde cum iam in suum finem, aliarumq; terrarū confinia deuenit, media nostris æquoribus excipitur; reliqua altero cornu pergit ad Nilum, altero ad Tanaim, d Ora eius cum alueo Nili amnis ripis descēdit in pelagus, & diu sicut illud ince-

dit, ita sua littora porrigit; deinde fit ueniēti obuiam, & primū se ingenti ambitu incuruat, post se ingenti fronte ad Hellepōticū fretū extendit, ab eo iterū obliquat ad Bosphorū, iterumq; ad Ponticū latus curua, aditū Maëotidos transuerso margine attingit. Inde eam gremio ad Tanaim usq; complexa, fit ripa, qua Tanais est. In ea primos hominū accepimus ab oriēte, Indos, Seres & Scythas. Seres mediā fermē Eoæ partis incolunt, Indi & Scythæ ultima, ambo latē patentes, neq; in hoc tantū pelagus effusi: spectant enim etiam meridiem Indi, oramq; Indici maris (nisi ubi æstus inhabitabilem efficiunt) diu cōtinuis gentibus occupant, Spectant & septentrionem Scythæ, ac littus Scythicū (nisi unde frigorebus arcentur) usq; ad Caspiū sinum possident. Inde proxima est Ariane, deinde Aria & Gedrosis & Persis ad sinum Persicum; hunc populi Persarum ambiunt, illum alterum Arabes. Ab his, quod in Africam restat, Aethiopum est: illic Caspiāni Scythīs proximi, sinum Caspiū cingunt. Ultra Amazonas, ultraq; eas Hyperborei esse memorantur. Interiora terrarum multæ uariæq; gentes habitant, Candari & Paricani, Bactri & Sūsiani, Pharmacotrophī, Bomarei, Coamani, Rophanes, Dahæ, Super Scythas Scytharumq; deserta, ac super Caspiū sinum, Comari, Massagetæ, Cadusij, Hyrcani, Hiberi, Super Amazonas & Hyperboreos, Cimmerij, Scythæ Eniochæ, Georgi, Moschi, Corisitæ, Phoristæ, Riphaces: atque ubi in nostra maria tractus excedit, Mardi, Antibarani: & notiora iam nomina, s Medi, Armenij, Comageni, Murrani,

Murrani, Vegeti, Cappadoces, Gallogræci, Lycaones, Phryges, Pisidæ, Isauri, Lydi, Syro-
cilices. Rursus ex ijsque meridiē spectāt, hæc dē
gentes interiora littora tenēt usq; ad sinū Persi-
cum. Super hunc sunt Parthi & Assyrii, super
illum alterū Babylonij. Et^k super Aethiopas,
Aegypti. Ripis Nili amnis & mari proxima,
iisdem Aegyptij possidēt; deinde^l Arabia angu-
sta fronte sequentia littora attingit. Ab ea usq;
10 ad flexū illum quē suprà retulimus, Syria, & in
ipso flexu Cilicia:^m extra autem, Lycia & Pam-
phylia, Caria, Ionia, Aeolis, Troas usq; ad Hel-
lespontum. Ab eo Bithyni sunt ad Thracium
Bosphorū. Circa Pontum aliquot populi alio
aliocq; fine, omnes uno nomine Pontici dicun-
tur; ad lacum, Mæotici, ad Tanain Sauromatē.

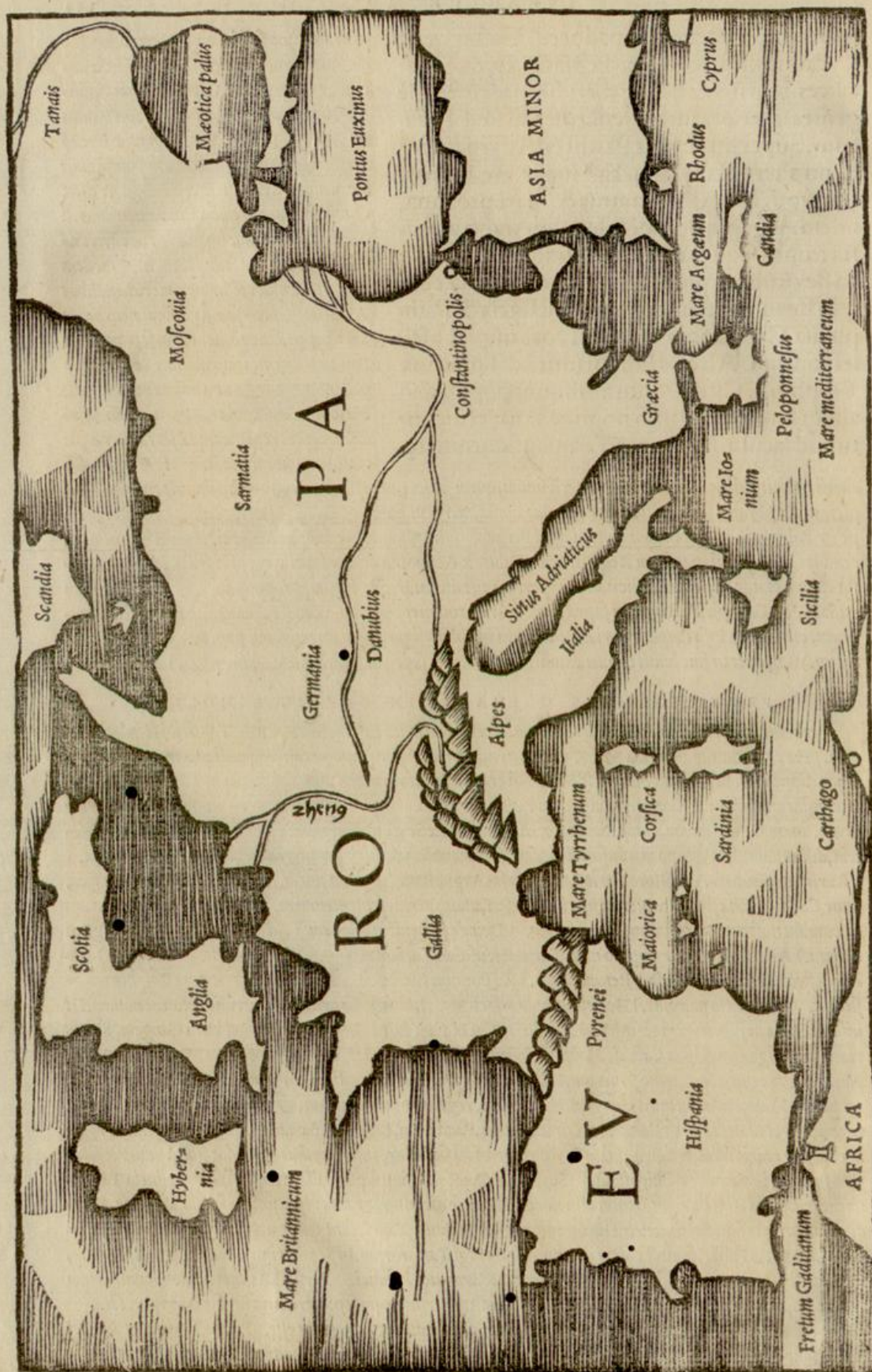
alterū.) Dicit Babylonios sitos super alterū sinum, quem scilicet, ut prius, intelligit Arabicū: unde & quidā scri-
pserunt, Euphraten fluuiū qui labitur per Babyloniam, mergi in sinum Arabicū: sed ex Ptol. aliud colligitur, nem-
pe & Babyloniam & Euphraten cōnecti sinui Persico. ^k ¶ Super Aethiopas Aegypti.) Fuit hic magis de-
20 cendum, infra Aethiopas sitam Aegyptū, cum Nilus ex Aethiopia descendat in Aegyptū: sed uidetur Mela res-
pectum habuisse ad polum arcticū, ut ea superiora esse dicantur, quæ illi sunt propinquiora. ^l ¶ Arabia an-
gusta.) Post Canopicū Nili ostium supra mare rubrū prominet frons quædam Arabiæ usq; in mare mediterræ-
neum, cui inflexu ipso iungitur Syria. Vide suprà in Solino figuram quam posuimus pag. 81. ^m ¶ Extra
autem.) Regiones in fine huius capituli enumeratas, inuenies suprà in figura quam Solino pag. 38. adieciimus.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. II. SCHOLIA.

Perpetua fronte.) Nō interrupta, sed integra, uersus orientem & septentrionem. Tantū ibi se in latitudi-
nem.) Hæc referuntur ad secula Melæ, quibus nondum tota Africa innotuerat. Cum aliquatenus solida.) Ex
ignoratione illarum regionū hæc dixit Mela. Nō erant hæc littora maris Indici plenē cognita Pomponij tempo-
30 re: constat enim ex recentioribus nauigationibus, non posse solidam esse ad meridiem, ob sinum Arabicum, Per-
sici, sinum Caticolpicum, Gangeticum, & Magnum. Ex Scythico Caspiū.) Diximus ignorasse antiquita-
tem, distantiam ab Hyrcano mari usq; ad Oceanum septentrionalem, & propterea incidisse in illum errorem.

Rursus expanditur.) In littore maris Rubri, uersus Aegyptum. In suum finem.) Hoc est, ad Caput bonæ spei,
nunc Cabo de bona speranza, uersus meridiem, & Tanaim uersus septentrionem. Media.) Hoc est, mediam
circumluit nostrum mare suæ mediterraneum. Deinde fit uenienti obuiam.) Ad flexum Syriacum. Ingeniū
ambitu.) A Pelusio ostio, & oppido nunc Damietta, usq; ad Cariam regionem Asiæ minoris. Obliquat.) Ut
cunq; flectitur in Propontide. Iterum curua.) Ad Pontum Euxinum. Aditum.) Cimmerium Bosphorum o-
stendit. Transuerso margine.) Hoc est, angulum faciente. Indos.) Ab oriente & meridie retinent nomen. Di-
uisa est India in superiorem & inferiorem. Inferior, in Indiam extra Gangem, & Indiam intra Gangem. Superi-
40 oris sunt regna præcipua Cathai, Mulpha, Cyanba, Chatham Thebet, Bocat, & regnum Mursuli, Moabor,
Moabat, & regnum Var, nunc Synarum, Lusitani uocant Chinarum. India extra Gangem habet Lamay regnū,
& prope Malaqua: India intra Gangem, Narsingam, regnum potentissimum, & prope caput Curie Callicut,
regnum & ciuitatem, ubi & Canamor, Torma patain, Pandarani, Bisnagar, Bartacala. Seres.) Orientalis regio
Sereca, & magis mediterranea quàm Scythica & India superior, inter Scythas & Indos sita. Huius regionis
sunt prouinciæ Camul & Chichitalis. Scythas.) Quotquot sunt à parte illa orientali quæ prouincia Tangut
uocatur, usq; ad Rha fluuium, omnes uno nomine Scythæ dicuntur, & tota regio nostro seculo Tartaria. Prin-
cipiū ab oriente sunt Scythæ: extra Imaum montem, ramentum Tauri, sunt quidem Tartari: apud quos est Tan-
gur, Cathaia, & Halor, subiecta omnia magno Cham regi Tartarorum. In Scythia intra Imaum sunt alij Tartari,
usq; ad Rha, ut diximus: postea usq; ad Tanaim sunt Sarmatici Asiatici. Persis.) Retinet nomen, cuius domi-
50 nus est Sophus. Quod in Africam.) Intellige meridiem uersus: nam septentrionem uersus Aegyptus est.

Hyperborci.) Scythæ sunt, & Tartari. Sunt tamen qui dicant eos Europæos esse. Parthi.) Parthi & Assyrii
sub ditione Sophu regis. Caria.) Ab ea usq; ad Bithyniam regio Asia minor dicitur, nunc Anatolia & Turgi-
ua. Sauromatæ.) Sarmatæ Asiatici, inter quos sunt Magni Bulgari.

Summa Europæ descriptio. Cap. III.

Vropa terminos habet, ab oriente Tanaïm & Mæotida, & Pontum: à meridie, reliqua nostri maris: ab occidente, ^a Atlanticum: à septentrione Britannicum oceanum. ^b Ora eius, forma littorum, à Tanai ad Hellespontum, quâ ripa est dicti amnis, quâ flexum paludis ad Bosphorū redigit: quâ Ponto, Propontidi, & Hellesponto latere adiacet, contrarijs littoribus Asiæ nō opposita modò, uerum etiā similis est. Inde ad fretum nunc uastè retracta, nunc prominens, tres maximos sinus efficit, totidemq; in altū se magnis frontibus euehit. ^c Extra fretū ad occidentem inæqualis admodū, præcipuè mediā, quā procurrit ad septentrionem: nisi ubi semel iterumq; grādī recessu abducitur penè ut directo limite extenta est. Mare quod primo sinu accipit, ^d Aegæum dicitur: quod sequenti, in ore Ionium: Adriaticum, interius: quod ultimo, nos Thuscum, Graiꝝ Tyrrenum perhibent. Gentium prima est ^e Scythia, alia quā dicta est: à Tanai, mediā ferme Pōtici lateris. Hinc in Aegæi partem continens, Thraciæ ac Macedoniæ adiūgitur. Tum ^g Græcia prominet, Aegæūq; ab Ionio mari dirimit. Adriatici latus Illyris occupat. ^h Inter ipsum Adriaticū & Thuscum Italia procurrit. In Thusco intimo Gallia est, ultra Hispania est. Hæc in occidentem, deniq; etiam ad septentrionē diuersis frōtibus uergit. Deinde ⁱ rursus Gallia est longè, & à nostris littoribus, hucusq; promissa. Ab ea Germani ad Sarmatas porrigūtur, illi ad Asiam. Hæc de Europa.

sito (est enim extrema Italiæ ora bifrons) usq; ad frontem Epiri, quam Acroceraunion uocant: & tertius ab hac fronte usq; ad Hellespontum. ^c ¶ Extra fretum.) Hæc intelligenda sunt de figura Europæ, quam habet à Gaditano freto per littora Hispaniæ, reflectens se à septentrione, & procurrens in orientē inæquali limite. Hæc ex adiecta pictura aduertere poteris. ^d ¶ Aegæum dicitur.) De mari Aegæo scripsimus suprā in Solino cap. 36. sub litera r. Porro Ionium mare sic dictum quidam putant à Ionio Dyrrachij filio, quem imprudenter à se occisum in mare proiecit Hercules, ut defuncti memoriam propagaret. Alij alias habent coniecturas. Est autem mare illud inter sinum Adriaticum & Peloponnesum. Sinus Adriaticus hanc nomenclaturā habet ab Adriaciuitate, cuius uestigia prope Ferrariam adhuc uideri asserunt. ^e ¶ Nos Thuscum.) Vocatur mare illud quod alluit citeriorem Italiam Thuscum, à Thusci regione: & Tyrrenum à Tyrreno Lydi fratre atq; Athys filio, qui è Mæonia discedens uenit in Italiam, occupauitq; oram maritimam quæ est citra Liguriam. ^f ¶ Scythia alia.) Duplex est Scythia: una in Asia, cuius suprā meminuit: alia in Europa, cuius mentionem hic facit. ^g ¶ Græcia prominet.) Peloponnesus, inquit, quæ longè in mare porrigitur, dirimit Aegæum mare ab Ionio. ^h ¶ Inter ipsum Adriaticum.) Efficiunt hæc duo maria, Adriaticum & Thuscum, peninsulam Italiam, id quod pictura docet. ⁱ ¶ Rursus Gallia est.) Gallia, inquit, alluitur à meridie nostro mari, quod est mediterraneum, & à septentrione mari Britannico &c.

SCHOLIA CAP. III.

Non opus habet hoc Pomponij caput multa declaratione, sed unica Europæ figura, quā adiecimus, satis omnia explicat quæ hic commemorantur. Exponam tamen aliqua quæ hic simplici lectori difficilia aut obscura uideri possent. ^a ¶ Atlanticum.) Est mare Atlanticum proprie, quod Libyæ alluit littora, ab Atlante Mauritanie monte sic denominatum. Pomponius uerò denominationē illam ultra fretum Gaditanū in Hispanias quoq; trahit, quòd tam exiguus maris ingressus Hispaniam diuidat à Mauritania. ^b ¶ Ora eius.) Extremitatem & terminum Europæ orientalem intelligit, quæ à Tanais fonte incipit, & extenditur per ripas Tanais, Mæoticæ paludis, ponti Euxini, Bosphori, Propontidis &c. in meridiem. Inspice figuram Europæ hic adiectam, & omnia clarius uidebis in ea quā calamus exprimere possit: uidebis enim oculo, quomodo Asiæ & Europæ littora contra se ponantur, iam contrahuntur, iam porriguntur, & rursus ab inuicem distenduntur, qui inæqualis prociursus uarios efficit sinus. Vbi littora Asiæ & Europæ ad sese propius accedunt, fretum efficiunt, & ubi à se distenduntur uel retrahuntur, maria constituunt. Rursus ubi ora terræ frōtes mittit in mare, sinus efficit, ut est circa Peloponnesum & circa Italiam. De his uarijs maris anfractibus plura suprā scripsimus in Solino cap. 36. sub litera r. Tres maximi sinus quorum hic meminit Mela, sunt hi. Primus est à Gaditano freto usq; ad extremum Italiæ promontorium: secundus ab hoc promontorio, uel ab alio sibi oppo-

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. III. SCHOLIA.

Tanaïm.) Nunc Tana dicitur. Nunc uastè retracta.) Ad sinum Aegæum, Adriaticū, & ad Thuscum refertur. Prominens.) In Peloponneso, & in promontorio Calabriae. Præcipuè mediā.) Versus Pyrenæos, ad

fontem Rabiam. Vbi semel.) Apud fontem Rabiam. Iterum.) In Germaniam. Pomponius reliquit sinum Danorum. Abducitur.) Dictio familiaris Mela, retrahitur. Directo limite.) Directo margine & littore, id est, perpetua est, nisi in fine Pyrenaeorum, & in Germania: nam tres sinus facit. Aegeum.) Dictum autore Varrone, ab hinnulis, quod in eo mari scopuli à similitudine caprarum, *hinnis* uocentur. Sequenti in ore.) Os appellat, & non sinum Corinthiacum: quanquam reuera sinus est. Mare Aegeum protenditur ab Hellesponto usque ad sinum Megaricum in Peloponneso: à sinu uero Megarico usque ad os sinus Adriatici Ionium. Mare Aegeum nunc dicitur Archipelago: nam complectitur Syriacum, quod nunc est El mar de Suria. Mare Adriaticum ab Adria oppido dictum, iam non extat: erat enim prope Venetias. Nunc hoc mare dicitur La Canal de Venecia. Scythia.) Duplicem indicat Scythiam, sicut duplicem Sarmatiam: Scythiam Asiaticam, quae pars est Tartariae: & Europaeam, quae Hunnos, Moschobitas, Liuanos comprehendit. Hinc.) Hoc est à medio latere Ponti, usque ad Aegaei partem est Thracia, cuius metropolis est Constantinopolis, ubi Mediteranei sunt Bulgarij & Valachi. Tum Graecia prominet.) Peloponnesum intelligit, nunc est La Morea. Illyris.) Nunc Sclauonia. In Thusco intimo Gallia.) Ita est, si nomine Galliae comprehenderis cisalpinam & transalpinam. Diuersis frontibus.) Primum sacro promontorio quod nunc dicitur Cabo de San Vincente. Deinde Nerio, quod nunc est finis terrae in Compostella. Tum Gobeo in Britannia minore, nunc est Sanctus Mattheus. Postea Dacico, ubi sunt liberae ciuitates, quarum praecipua est Lubecum. Dictae nunc, ciuitates Ostrelingorum. A nostris littoribus.) Maris mediterranei. Ad Sarmatas.) Nunc Polonos: id est, usque ad Visulam amnem, distinguentem Sarmatiam à Germania.

SCHOLIA CAP. IIII.

Hic in primis te, lector, mittimus ad Solinianam figuram, quā pro Africa ordinauimus cap. 40. ubi uidebis Africam undiq; mari cinclam, praeter portionē aliquam terrae, quae est prope Canopicum Nili ostium, inter mare rubrum & mare mediterraneū. Ab austro tamen nō extendimus picturam ipsam usq; ad oceanum meridiōalem, sed rescuimus portionem aliquam ab Africa, quae & ueteribus Cosmographis fuit incognita. Quod autem Mela Africam breuiorem assērit esse Europā, rectē sentit, qui eā ab occidente extendit usque ad Nilum. Sin longitudinem eius metiamur ab Atlantico mari usq; ad mare rubrum & Troglodytarum orientalem oram, longior erit Africa Europa, aut saltem aequē longa, cum littora utriusq; partis, tam ab occasu quā ab exortu eisdem incipiant & finiantur meridianis. a ¶ Nec usquam Asiae.) Certē Troglodytarum regio obtenditur Arabiae, & Cyrenaica prouincia opponitur Cariae, & parum abest quin & Aegypti pars Ciliciae opponatur. Sed facile hic defendi potest Mela, praesertim qui Troglodytas extra Africam ponit. b ¶ Longior ipsa quā latior.) Metitur hic Mela Africam ut suo tempore fuit explorata, etiamsi infra mentionē faciat extremi Africae cōtinentis promontorij, quod hodie uocant Caput bonae spei, de quo in Solino cap. 70. sub litera e & h nōnihil diximus. Vt nostro tempore est explorata, latitudo superat longitudinē: nam in longitudine habet gradus 56. in latitudine autem 64. c ¶ Vtq; inde procedit.) A Nilo, inquit, Africa sensim erigitur in montū uertices, quousq; ueniatur ad Atlantē. Sed quomodo incurua pergat ad occasum, finiturq; ibi, ubi maximē angusta est, difficilē uidetur habere sensum, nisi angustias illas referas ad fretū Gaditanū. d ¶ Quantū incolitur.) Vide in Solino cap. 37. sub litera e, quid scripserimus ex autoribus de fertilitate & sterilitate Africae. e ¶ Africa.) Subaudiendum, minor: ea enim ponitur inter Numidiam & Cyrenas.

Summa Africae descriptio. Cap. IIII.

Frica ab oriētis parte Nilo terminatur, pelago à cæteris: breuior est quā demq; Europa, quia^a nec usquā Asiae, & nō totius huius littoribus ob- tenditur.^b Longior tamen ipsa, quā latior: & quā ad fluuium attingit, latissima.^c Vtq; inde procedit, ita media praecipuē in iuga exurgens, pergit incurua ad occasum, fastigiataq; se molli- ter, & ideo ex spacio paulatim adductior. Vbi finitur, ibi maximē angusta est.^d Quantum incolitur, eximie fertilis. Verū quod pleraq; eius^e inculta, & aut arenis sterilibus obducta, aut ob sitim cœli terrarumq; deserta sunt, aut infe- stantur multo ac malefico genere animalium, uasta est magis quā frequens. Mare quo cin- gitur septentrione, Libycū: à meridie, Aethio- picum: ab occidente, Atlanticum dicimus. Ab ea parte quae Libyco adiacet, proxima Nilo prouincia, quam Cyrenas uocant. Deinde, cui totius regionis uocabulo cognomen inditum est, Africa. Cætera Numidae & Mauri tenent: sed Mauri in Atlanticum pelagus expositi. Vltra Nigritae sunt, & Pharusij, usque ad Aethi- pas. Hi & reliqui huius, & totum latus quod meridiem

meridiem spectat, usq; in Asiae confinia possident. At super ea quæ Libyco mari abluuntur, Libyes Aegyptij sunt, & Leucoæthiopes, & natio frequens multiplexq; Getuli. Deinde late uacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis. Tum primos ab oriente Garamantas, post Augilas & Troglodytas, & ultimos ad occasum Atlantas audimus. Intrà (si credere libet) uix iam homines, magisq; semiferi & Aegipanes, & Blemmyæ, & Gamphantes, & Satyri, sine rectis passim ac sedibus uagi, habent potius terras quàm habitet. Hæc summa nostri orbis, hæc maximæ partes, hæc formæ gentesq; partium. Nunc exactius oras situsq; dicturo, inde est cōmodissimū incipere, unde terras nostrum pelagus ingredi: & ab ijs potissimū, quæ influenti dextra sunt. Deinde stringere littora, ordine quo iacent: peragratiscq; omnibus quæ mare attingūt, legere etiam illa quæ cingit oceanus, donec cursus incœpti operis intrà extraq; circumuectus orbem, illuc unde cœperit redeat.

rit, etiam profequi & describere littus oceani, quod totam cingit Africam.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. IIII. SCHOLIA.

Quia nec usque Asiae.) Nunquam Asiae littoribus contrà tenditur Africa. Longior tamen ipsa quàm latior.) Nil uerius, si ad secula Pomponij referas, quibus Africa usque ad principium Aethiopiæ solum cognita erat. Quæ ad fluuium.) Nilum intellige. Ita media præcipue in iuga.) A Numidia, quæ sita est in Media Africa, incipiunt exurgere montes: quanquam à Catabathmo usque ad fretum semper exurgit Africa, præcipue tamen in Numidia. Pergit in curua.) Id est, nullos facit sinus: nisi uoles Syrtes appellare sinus. Fastigiatq; se molliter.) Id est, erigitur, & contrahitur in cunei formam pedetentim. Et ideo ex spacio paulatim adducior.) Ex spacio, quasi uix scires cognoscere discrimen contractionis, nisi in magno spacio. Ad. Alior.) Contrahior. Quantum incolitur.) Hoc est, totus tractus marinus eximie fertilis: mediterraneus sterilis.

Cyrenas.) Nunc dicta Corena. Africa.) Minor, nunc dicta Barbaria. Mauri.) A potentissima ciuitate dicti, quæ nunc est Marruecos, ubi agunt Alarabes. Nigritæ & Pharusij.) Dicam postea, mediterranei sunt. Vnde terras nostrum.) Id est, à freto Gaditano. Quæ influenti dextra.) Ab Africa. Illuc unde cœperit.) Id est, in idem fretum.

Particularis Africæ descriptio.

Mauritania. Cap. v.

Id est Atlanticū esse oceanū, qui terras ab occidente cōtingeret, hinc in nostrū mare pergentibus læua Hispania, Mauritania dextra est. a Primæ partes illæ Europæ, hæc Africa. b Eius oræ finis Mulucha: caput atq; exordium est promontorium, quod Græci Ampelusiam, Afri aliter, sed idem

orientem nitatur: ita quoq; in terris longitudinis supputatio fit ab occidente, & primæ terræ partes capiuntur ab Hispania & Mauritania, & non ab India. Quod si ortum solis & initium diei inspicere uoluerimus, sic quidem primas concedimus orienti & non occidenti, quia hæc fiunt à primo mobili, cuius motus fit ab oriente in occidentem, contrariam scilicet planetis obseruans legem. b Eius oræ finis.) Mulucha, inquit, finis est Mauritaniæ ab oriente, distinguens eam à Numidia. Ampelusia autem promontorium (à uineis sic dicta) initium eius est, in quo scilicet specus est Herculi sacer, quod in eo referatur occidisse gigantem incolis molestum.

Post Numidiam sequitur duplex Mauritania, Caesariensis et Tingitana. Tingitana extenditur ad mare Atlanticū. Hinc si pergas ad austrū, occurrent Nigritæ, Senegenses, Gambrenses, Mellenses &c. Mela post Nigritas ponit Pharusios, inde Aethiopes, qui extenduntur usq; ad Nilum, qui secundum eum terminus est Africa. f Leucoæthiopes.) Sic uocantur quidam Aethiopes, qui cōparatione aliorū subalbidū esse deprehenduntur, nō in totum albi, nec in totū nigri. g Aegipanes.) De his monstris diximus in Solin. ca. 37. sub litera h, et cap. 44. sub litera l. Habes quoq; ibi de Gamphasantibus et Satyris. h Quæ influenti dextra sunt.) Cum oceanus per Gaditanum fretum in continentem terram irrumpat, commodum uisum fuit Pomponio fluxum eius sequi, oramq; tenere dextrā, quæ est littus Africum, & studioso lectori ostendere regiones, urbes, montes, fluuios, & quicquid procedenti obuium uenerit: & ubi littus illud maris mediterranei absolues

SCHOLIA CAP. V.

Iam sæpe diximus, oceanum iuxta diuersas quas alluit terras, alia & alia sortiri nomina, ut est mare Indicum, mare Persicum, mare Britannicum: sic hic ab Atlante monte, qui Mauritaniā occupat, & pertingit usq; ad oceanum occidentalem, designatur ab eo mare Atlanticum.

a Primæ partes.) Quemadmodum cœli longitudo accipitur ab occidentem in orientem, quod scilicet motus tam planetarum quàm nonæ sphaeræ continuo in

Porro Mulucha fluius ille esse putatur quem Ptolemæus Mulum uocat. Ampelusiā autem appellat Cotem, iuxta quam est oppidum Tingi, unde ea pars regionis uocata est Mauritaniam Tingitanā, sicut reliqua pars Caesariensis à Caesarea. c ¶ Ter-gore execto ingens.) Ex elephantinæ pel-lis tergore, quod reliqua pelle durius est, fuit exectum huius parmæ tectoriū seu po-tius munimentū, & ob magnitudinē eius fa-cilē cōiungere licuit Antæum fuisse uirū pro-cere siaturæ, quippe de quo quidam scri-bunt, quod cubitis quadraginta adoleuerit in Libya apud Lixum oppidū, quod Antæi regia olim dicebatur. d ¶ Fabulam.) De hac fabula quoq; in Solino cap. 28. scrip-simus. Plin. uerò de his collinis ita scribit lib. 3. Proximi faucibus utrinq; impositi mon-tes, coercēt claustra, Abyla Africæ, Euro-pæ Calpe, laborū Herculis metæ, quam ob causam indigenæ columnas eius dei uocāt, creduntq; perfossas, exclusa antè admisisse maria, & rerū naturæ mutasse faciem. Scri-bit & Strabo multa de his columnis lib. 3.

e ¶ Solo quā uiris melior.) Id Mela o-p-timè scire potuit, quum patria sua parum abesset à regione Mauritanie. Deinde na-tura quoq; fieri solet, ut homines qui nullo exercentur labore, ignaui sint, ut fieri con-suevit in terris quæ sua sponte necessaria ui-tæ ubertim proferunt, id quod in terris no-

stris quæ accidere compertum habemus: sed exempla sunt odiosa. f ¶ Ob similitudinem fratres uocantur.) Alij scribunt, ob paritatem cacuminis eos fratres appellatos, & quod elephantis sint pleni. Meminit & Solinus horum montium cap. 38. g ¶ Bocchi Iugurthæq;.) Præfuit Bocchus ille Mauritanie orientali, Iu-gurtha uerò occidentali, dirimente Mulucha amne regnum alterum ab altero. Boccho successit Iuba, de quo in Solino diximus in fine cap. 37. De Iugurtha habes apud Florum libro tertio.

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. V.

Atlanticum.) Atlas mons maior Africam diuidit, nunc dicitur Maiuste. Atlas minor, Lante. Ampelusiam.) A uinetorum copia, promontorium est, nec hodie uocatur Cabo de sparto, sed Cabo de Cantero. Tingi.) Nunc Taniar, regis Lusitanie. Abylam.) Nunc Aceuta: oppidum etiam Lusitanorum. Hinc sumit ini-tium mons ille, qui nunc dicitur La Siera Dal marca. Siera hispanicè sonat montem: plenus est hic simijs.

Calpen.) Nunc Gibraltar. Tamuada.) Nunc Bediæ, rigat regionem Alarabum. Rusicada.) Nunc Astora. Siga.) Nunc la Guardia uulgò dicitur.

SCHOLIA CAP. VI.

De Numidis, qui & Nomades, diximus in Solino cap. 39. Quod autē Numidia hic angustior esse perhibetur quā Maurita-nia, id fit propter maiorem maris distentio-nem, quod iuxta Mauritaniam angustis cō-tinetur littoribus. a ¶ Sittianorum co-lonia.) Non satis constat qui isti Sittiani fue-rint. Ptolemæus uocat hanc urbem Sittici co-loniam, ponitq; eam procul à mari iuxta fluiū Ampsagam, sicut & Mela hic facit. b Iol.) Sic primum uocata fuit ista ciui-

sed idem significatē uocabulo, appellant. In eo est specus Herculi sacer, & ultra specum Tingi oppidum peruetus, ab Antæo, ut ferunt, condi-tum. Extat rei signum parma elephantino ter-gore execto ingens, & ob magnitudinē nulli nunc usuro habilis, quam locorum accollæ ab illo gestatam pro uero habent traduntq; & in-de eximie colunt. Deinde est mons præaltus, ei quem ex aduerso Hispania attollit obiectus, hunc Abylam, illum Calpen uocāt, columnas 10 Herculis utrunq;. Addit fama nominis d fabu-lam, Herculem ipsum iunctos olim perpetuo iugo diremissee colles, atque ita exclusum antea mole montium oceanum, ad quæ nunc inun-dat, admissum. Hinc iam mare latius funditur, submotasq; uastius terras magno impetu infle-rit. Cæterū regio ignobilis, & uix quicquam il-lustre sortita, paruis oppidis habitatur, parua flumina emittit, e solo q; uiris melior, & segni-tie gentis obscura. Ex ijs tamen quæ comme- 20 morare non piget, montes sunt alti, qui conti-nenter, & quali de industria in ordinem expo-siti, ob numerum septem, f ob similitudinem fra-tres uocantur. Tamuada fluuius, & Rusicada, & Siga, paruæ urbes: & portus, cui Magno est cognomen ob spacium. Mulucha ille quem di-ximus, amnis est ingentium olim regnorū ter-minus s Bocchi Iugurthæq;.

Numidia. • Cap. vi.

Beo Numidia ad ripas exposita flu-minis Ampsagæ, spacio quidem q; Mauritaniam angustior est, uerū & culta magis, & ditior. Urbium, quas habet, maximæ sunt Cyrrha procul mari, nunc a Sittianorū colonia, quondam regum domus Iubæ & Siphacis, quū foret opulentissima: b Iol ad mare, aliquādo ignobilis, nūc quia Iubæ re- 30 gia fuit, & quod Cæsarea uocitat, illustris, Citra hanc

hanc (nam in medio ferme littore sita est) Car-
tenna & Arsenaria sunt oppida, & Ampsa ca-
stellum, & Laturus sinus, & Sardabale fluuius.
Vltra, monumentū cōmune regiæ gentis. De-
inde Icosium & Vthisia urbes, effluentes inter
eas Ancus & Nabar, aliæq; quæ taceri nullum
rerum famæ ue dispendiū est. Interius, & lon-
gè satis à littore (si fidem res capit) mirū ad mo-
dum spinæ piscium, muricum ostreorumq; fra-
gmenta, saxa attrita (uti solent) fluctibus, & nō
differentia marinis, infixæ cautibus anchoræ.
Alia & huiusmodi signa atq; uestigia effusi o-
lim usq; ad ea loca pelagi, in campis nihil alenti-
bus esse, inueniriq; narrantur.

10 nua unicornium, qui tamen longissimè absumus à mari. Non tamen nego terras nonnunquam mutari accessu,
recessu, irruptioneq; marium, etiamsi scriptura dicat, Terminum posuisti cis quem non prætereunt: terminus
iste est arena, quæ cohibet mare intra aluicum suum. Sed quid dicemus ad prophetam, quando asserimus ex ma-
ri factas terras, & rursum terras occupatas à mari? Ad id propheta respōdet eodem loco, nempe Psal. 104. Nō
reuerterentur ut operiant terram. Operiunt quidem nonnunquam proxima littora, id quod accidisse scimus Ho-
20 landiæ, Frisicæ, & multis locis Græciæ, sed non operiunt totam terram, sicut operuerunt à principio creationis,
& deinde in diluuiō uniuersali.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. VI. SCHOLIA.

Numidia pars Africæ minoris, teste Ptolemæo. Cytha.) Nunc Constana. Iol.) Nunc Bugia. Car-
tenna.) Nunc Silese. Arsenaria.) Nunc Arsen.

Africa minor. Cap. VII.

Regio quæ sequitur à promōtorio Meta-
gonio ad aras Philænorū, propriè no-
men Africæ usurpat. In ea sunt oppi-
da, ^aHippo regius, & Rusicade, & Ta-
30 braca. Deinde tria promōtoria, ^bCandidū, A-
pollinis, Mercurij, uastè proiecta in altū, duos
grandes sinus efficiunt: Hipponensem uocant
proximū, ab ^cHippone Diarrhyto, quod littori
eius appositū est. In altero sunt castra Lælia, ca-
stra Cornelia, flumen Bragada, Vtica & ^dCar-
thago, ambæ inclytæ, ambæ à Phœnicibus con-
ditæ.

scopum egit. Est autem maritima, sicut & Rusicada atque Tabraca. Situs omnium inuenies apud Ptolemæum
tabula secunda Africæ, in Numidia noua. ^b¶ Candidum.) Mela ponit Candidum promontorium
40 primo loco, Solinus uerò secundo. Mela Plinius subscribit. ^c¶ Hippone Diarrhyto.) Hæc alia est à
Hippone regia, dicta Diarrhytus propter aquarum irrigua, & palustre solum. ^d¶ Carthago.) Hæc
urbs ab Elissa regis Tyri filia condita est ante Roman 72. annis, fuitq; totius Africæ caput. Reges habuit po-
tentissimos, qui usque adeo imperium diutauerunt, ut etiam inter quatuor principalia regna à quibusdam po-
neretur. Scribunt historici murum Carthaginis complexum spacium uigintiduo millia passuum, & totam ferè
mari cinctam, ut etiam pro peninsula habita fuerit. Murus latus triginta pedibus, saxo quadrato, in altitudine
quadraginta cubitorum. Arx, cui nomen Byrse fuit, paulò amplius quàm duo millia passuum tenebat. Ex una
parte murus communis urbi & Byrse erat imminens mari. Stetit 700. annis, grauissima habens contra Ro-
manos bella. Anno 602. à Roma condita, Senatus Romanus decreuit abolendam Carthaginem. Veniens itaq;
50 que Scipio iuuenis, oppugnauit ciuitatem sex continuis diebus & noctibus, & obtentam accendit igni. Ipsa au-
tem 17. cōtinuis diebus ardens, miserum præbuit spectaculum, dirutaq; est, omni murali lapide in puluerem re-
ducto. Porro Vtica, secunda post Carthaginem fuit Africæ ciuitas, in eodem sinu posita in quo Carthago.

tas, de qua Strabo libro ultimo sic scribit: In
hac ora ciuitas fuit nomine Iol, quam quum
Iuba Ptolemæi pater muniret, mutato no-
mine uocauit Cesaream, in honorem scili-
cet Augusti Caesaris. Vide Strabonem libro
ultimo. ^c¶ Interius & longè satis à
littore.) Spinæ, inquit, piscium muricumq;
fragmenta & saxa attrita, quæ in interiori
Numidia inueniuntur, testantur mare olim
pro suo alueo Numidiam occupasse, aut in-
undasse: uel, quod ego magis credo, hæc in
siccō relicta sunt ex diluuiō generali, quæ
lia & in agris nostris passim inueniuntur,
nempe ingentes piscium spinæ, gigantum
& maximarum belluarum ossa. Scio & in
medio Germaniæ aliquando reperta cor-

SCHOLIA CAP. VII.

Post Numidiam, ad orientem sequitur
Africa minor, & extenditur usq; ad Cyre-
naicam. Incipit autem secundum Melam à
promontorio angulari, quod Metagonium
appellat, & desinit ad aras Philænorum.
Solinus uerò capite quadragesimo scribit
Africam incipere à Zeugitano pede, unde
& Martianus uocat eam Zeugitanam re-
gionem. Ptolemæus orditur eam à fluuiō
Ampsagæ, & fieri potest quòd omnes isti
termini nō multum à se inuicem distiterint.
De aris Philænorum in fine huius capituli
nonnihil autor ipse scribit. ^a¶ Hip-
po.) In hac ciuitate diuus Augustinus epis-

e ¶ Fato Catonis insignis.) Hanc, inquit, mors Catonis memorabilem fecit, illam autem miserum excidium eius. Reaedificata tamen est Carthago à Romanis, illorum facta colonia, post annos centum et duos. Deinde circa tempora Constantini capitur à Saracenis et crudeliter deuastatur, sed à Iustiano Africa iterum Saracenis eripitur. Vandalis quoque Carthaginem et omnem Africam sibi subditam fecerunt, tenueruntque annis 96. Circa annum Christi 1181, Mausamus rex Africae cepit restaurare antiquam illam urbem et iam collapsam Carthaginem, sicque uariis semper iactata est casibus.

f ¶ Pertinax æmula.) Decertauerunt Carthaginenses tribus maximis bellis cum Romanis, sed tandem uicti sunt, et urbs funditus deleta. Habebant in initio belli trecentas urbes in Libya.

g ¶ Syrti sinus.) De Syrtibus diximus in Solino cap. 40. sub litera b. Autore Plinio libro 5. hæc Syrtis, cuius hic fit mentio, aditu continet centum mill. passuum, et ambitu trecenta mill. passuum. Aditus est, quo Syrtis mare accipit, sicut et Mela hic scribit, ut sit ambitus ueluti semicirculus, et aditus semidiameter eius. Hic sinus ualde atrox et periculosus est nauigantibus: aliquando enim est altus, aliquando uaduosus, limo, arena et ingentibus saxis, quæ per uentos et fluctus adducuntur, cursum nauium impediunt. Quidam hunc maris æquum magis Syderibus quam tempestatibus attribuunt.

h ¶ Palus.) De palude Tritonis habes apud Solinum cap. 40. pagina 78. uers. ult. et in scholijs pagina 79. uers. 10. In tabula Africae, quæ à nobis signata est in Solino pagina 81. anis Triton ex montibus in Syrtim minorem et non maiorem fluere debet, non enim est terminus Africae et initium Cyrenaicæ, quum post illum fluuius Cyniphs, quem Ptolemæus Cyniphum uocat, inter Syrtim minorem et maiorem ex Libya in mare præcipitetur, et intra Africae terminos adhuc contineatur. Oeam et Leptim alteram apud Ptolemæum quoque inuenies.

i ¶ Syrtis.) Hæc altera Syrtis priori maior seu amplior est, idque altero spacio, hoc est, duplo, sed par ingenio seu natura, quum æquæ seuiat et periculis sit plena ut prior.

k ¶ Lothophagi.) De Lothophagis habes in Solino capite 40. sub litera u.

l ¶ Phycunta.) Ob id quod mare circa hoc promontorium est spumosum et seuum, putatur sortitum hoc nomen: est autem græca uox. Cæterum aræ Philenorum dicuntur, quæ Peloro Siculæ oppositæ in media quodammodo Syrtium tellure positæ sunt. Vide Valerium de his libro quinto. Carthaginenses quum ultra destinatos Cyrenensibus limites progressi essent, et dolo isti se circumuentos quererentur, Phileni tandem fratres amoris patriæ uiuos se sepeliri permiserunt, quod totus ager Carthaginensibus cederet, et non perpetua lis esset de terminis, præsertim quum conditio non seruaretur, quæ fuit, ut ubi legati utrinque dimissi concurrerent, ibi termini statuerentur. De Philenis fratribus diximus in Solino capite quadragesimo à principio.

ditæ. Illa et fato Catonis insignis, hæc suo: nunc populi Romani colonia, olim imperij eius per tinax æmula: iam quidem iterum opulenta, etiā nunc tam priorum excidio rerum, quam ope præsentium clarior. Hadrumantum, Leptis, Clupea, Abrotonum, Taphræ, Neapolis, hinc ad Syrtim adiacent, ut inter ignobilia celeberrima. et Syrti sinus est centum ferè millia passuum, quæ mare accipit, patens: trecæta, quæ cingitur. Verum importuosus atque atrox, et ob uadorum frequentium breuia, magisque etiam ob alternos motus pelagi affluentis et refluens infestus. Super hunc ingens palus amnem Tritona recipit, ipsa Tritonis, unde et Mineruæ cognomen inditum est, ut incolæ arbitrantur, ibi genitæ: faciuntque ei fabulæ aliquam fidem, quod quem natalem eius putant, ludicris uirginum inter se decertantium celebrant. Ultra est Oea oppidum, et Cyniphs fluuius, per uberrima arua decidens. Tum Leptis altera, et Syrtis, nomine atque ingenio par priori: cæterum altero ferè spacio quæ dehiscit, quæque flexum agit, amplior. Eius promontorium est Borion: ab eoque incipiens ora, quam Lothophagi tenuisse dicuntur, usque ad Phycunta (et id promontorium est) importuoso littore pertinax. Aræ ipsæ nomen ex Philenis fratribus traxere, qui contra Cyrenaios missi Carthagine, ad dirimendum conditione bellum, diu iam de finibus, et cum magnis amborum cladibus gestum, postquam in eo, quod conuenerat, non manebatur, ut ubi legati concurrerent, certo tempore utrinque dimissi, ibi termini statuerentur: pacti de integro ut quicquid citra esset, popularibus cederet, mirum et memoria dignissimum facinus, hic se uiuos obrui pertulerunt.

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. VII.

Metagonio.) Nunc dicitur El Cabo de tres arcas. Aras Philenorum.) Hodie sunt Porto de Saba. Hippos.) Nunc Bona. Flumen Bragada.) Nomen retinet. Utica.) Nunc Bisartha. Carthago.) Nomen retinet. Clupea.)

Clupea.) Quipia uulgo. Neapolis.) Nunc Mahometa. Syrtim.) Syrtes Lusitani uocant Baxos de Barberia, alij Banquos. Lotophagi.) Nunc Los Chelbens. Qui contra Cyrenaicos.) Locus iste est mutus, quædam enim desiderantur, ut sit integra Pomponij lectio. Vbi enim est, pacti de integro, deest Pomponio pactum. Nescies ex lectione Pomponiana quid pacti fuerint, nisi ex Sallustio addideris: ut uel illi quod fines populo suo peterent, ibi uiui obruerentur: uel eadem conditione sese quem in locum uellent processuros. Phileni conditione probata, mirum & memoria dignissimum facinus, hic se uiuos obrui pertulerunt.

Cyrenaica. Cap. VIII.

10 **I**nde ad Catabathmon Cyrenaica prouincia est, in eaq; sunt Ammonis oraculū, fidei inclytæ: & ^afons, quē Solis appellant: & ^brupes quædam Austro sacra. Hæc quū hominum manu attin-
gitur, ille immodicus exurgit, arenasq; quasi maria agens, sic sæuit, ut equor fluctibus. Fons media nocte feruet: mox & paulatim tepescēs, fit luce frigidus: tunc ut sol surgit, ita frigidior subinde: per meridiem maximè riget. Sumit
20 deinde tepores iterum, & prima nocte calidus: atque ut illa procedit, ita calidior: rursus quum est media, perferuet. In littore promōtoria sunt ^cZephyrion, & Naustathmos, portus Parætonius, Vrbes, Hesperia, Apollonia, Ptolemæis, Arsinoën, atq; (unde terris nomen est) ipsa ^dCyrene, ^eCatabathmos uallis deuexa in Aegyptū, finit Africam. ^fOræ sic habitantur, ad nostrum
30 maximè ritū moratis cultoribus: nisi quod quidam linguis differunt, & cultu deorum, quos patrios seruant, ac patrio more uenerantur. Proximis nullæ quidem urbes stant, tamen domicilia sunt, quæ Mapalia appellant: uictus asper, et munditijs carens. Primores sagis uelantur, uul-
40 gus bestiarū pecudumq; pellibus: humi quies, epulæq; capiuntur. Vasa ligno fiunt, aut cortice. Potus est lac, succusq; baccarum. Cibus est caro plurimū ferina. Nam gregibus (quā id solum optimū est) quoad potest parcitur. Interiores etiam incultius, sequuntur uagī pecora, utq; a pabulo ducta sunt, ita se ac tuguria sua
50 mouent: atq; ubi dies deficit, ibi noctem agunt. Quanquam in familijs passim, & sine lege dispersi, nihil in cōmune cōsultant: tamen quod singulis aliquot simul coniuges, & plures ob id liberi agnatiq; sunt, nusquam pauci degunt. Ex his qui ultra deserta esse memorantur ^gAtlantes, solem execrantur, & dum oritur, & dum occidit, ut ipsis agrisq; pestiferū. Nomina sin-

SCHOLIA CAP. VIII.

Extendit Pomponius Cyrenaicam usq; ad Aegyptum, simul complectens Pentapolim & Marmaricam: Ptolemæus uerò se-
parat Marmaricam à Cyrene, & hinc est quod apud quosdā inuenitur Ammonis tē-
plum situm in Cyrenaica regione, apud alios uerò in Marmarica. De hoc templo diximus in Solino pagina 79. ^a ¶ Fons Solis.) Hic fons, Solis fons appellatur, quod natura eius ob motum solis mutetur. Ptolemæus talem fontem ponit apud Garamantes capite 42. ^b ¶ Rupes quædam Austro sacra.) De hac rupe Plinius scribit lib. 2. cap. 47. in hunc modum: In Cyrenaica prouincia rupes quædam Austro traditur sacra, quam profanum sit attrēctari hominis manu, cōsestū Austro inuolante arenas. De hac arenarum conglobatione, seu terrena syrtē, scribit Solinus cap. 40. pag. 73. ^c ¶ Zephyrion.) Ptolemæus hoc promontorium ponit in cōfinio Cyrenæ et Marmaricæ. Naustathmi quoq; meminit ibidē, sed est paulò occidentalior: hoc à uento quē respicit, istud autē à nauis statione nomen sortitur. Caterum Parætonius portus secundū Strabonem habet amplitudinem quadraginta stadiorum.

^d ¶ Cyrene.) De hac urbe nōnihil scripsimus in Solino pag. 79. sub litera y.

^e ¶ Catabathmos.) Sonat Græcis καταβάσις descensum: & quia uallis cōnexa segregat Cyrenen ab Aegypto, uocatus est locus iste Catabathmos, qui secundū Melam est terminus Africæ. Ptolemæus uerò ponit Aegyptū Africæ finē, & non Asiæ iniū.

^f ¶ Oræ sic habitantur.) Totius, inquit, Africæ oræ inhabitantur hoc modo, ut iam sigillatim per omnes prouincias scripsimus, & habitatores earum nostros seruant mores, nisi quod quidam alijs & alijs utuntur linguis, aliq; tenentur deorum religione. Porro qui his ad Austrum confines sunt, interioraq; Austri inhabitant, ut sunt Nigritæ, Garamantes, Nasamones, Bartij, Ge-

tuli, Libyci & Aethiopes, hi plerunque sine ciuitatibus domicilia inhabitant, quæ Mapalia uocant.

50 ^g ¶ Atlantes.) Hi à monte Atlante sic nominantur, execranturq; solem transcendentē & cōiugia ingerunt, quod ardore suo & ipsos & regionē perdat. Hi nullo uestiuntur animali, nec somnia habēt, ut reliqui mortales,

^h ¶ Troglodytæ.) De his habes & apud Solinum cap. 44. sicut & de Atlantibus nō somniantibus. ⁱ ¶ Augilæ.) Meminit quoq; Solinus cap. 44. harum gentiū. Per manes intellige animas defunctorū, quarū sepulchris incumbunt Augilæ, quando oracula consulere uolunt. De sponsarum stus pro scribit etiam Solinus memorato loco, ubi & Gamphasantum meminit, Blemmyarum, Satyrorum & Aegipanum.

ⁱ Augilæ manes tantum deos putant, per eos deierant, eos ut oracula consulunt, precati q; quæ uolunt, ubi tumultis incubuere, pro responsis ferunt somnia. Fœminis eorum solenne est nocte qua nubunt, omnium stupro patere, qui cum munere aduenerint, & tum cum plurimis concubuisse maximū decus: in reliquum pudicitia insignis est. Nudi sunt Gamphasantes, armorumq; omniū ignari, nec uitare sciunt tela, nec iacere, ideoq; obuios fugiunt, neque aliorum quam quibus idem ingenij est, aut congressus, aut colloquia patiuntur. Blemmyis capita absunt, uultus in pectore est. Satyris præter effigiem nihil humani. Aegipanum quæ celebratur, ea forma est. Hæc de Africa.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. VIII. SCHOLIA.

Anmonis oraculum.) Nunc El Cancarron de Mahoma. Hesperia.) Nunc Bernic. Apollonia.) Nunc Bonadria. Ptolemais.) Tolomita nunc. Arsinoë.) Hodie Trochara. Cyrenæ.) Corena uulgò. Vallis flexa in Aegyptum.) Vsque ad Aegyptum, ita ut nihil contineat Aegypti. Nam ex sententia Melæ, Aegyptus Asiæ pars est.

SCHOLIA CAP. IX.

Succedit Cyrenaicæ regioni, cuius Marmarica pars est, Aegyptus, cuius fluuius Nilus, dirimit secundum Melam Asiam ab Africa. Terminus occidentalis Aegypti est uallis cœuexa Catabathmos: orientalis Arabia quæ citra mare rubrū est: à septentrione littus mediterranei maris: ab hoc litore immittitur Aegyptus usq; ad Aethiopiam, quam habet à dorso, id est, à meridie. Alij ab alijs locis designant Aegypti limites.

^a ¶ Terra expers imbrum.) Irrigatur enim Nilo potissimū æstiuo tempore, quando in Aegypto nulla descendit pluuia: hyeme uero aiunt Aegyptijs nō deesse pluuias. Porro eximiam illam Aegypti fecunditatē efficit Nilus sua inundatione, de qua multa scripsimus in Solino cap. 45. pagina scilicet 92. ^b ¶ Maximus.) Dicit Mela hūc maximum esse fluuium inter eos qui nostrū ingrediuntur mare, etiam si Herodotus Danubium maiorem Nilo asserat, sed nullus inter Cosmographos illi subscribit: imò sunt qui asserunt Nilum excedere etiam Gangem & Indum, Indiæ fluuios. ^c ¶ Hic ex desertis Africæ missus.) De ortu Nili multa diximus in Solino cap. 45. pagina 91. nempe quòd quidam arbitrantur illum nasci in interioribus Aethiopiæ, & rectè fluere à meridie in septentrionem, receptis supra Meroën duobus magnis fluuijs ab ortu, quorum alterum Astapum, alterum Astaboram Ptolemæus appellauit. Alij scribunt Nilum originem ducere ex monte interioris Mauritanie hæc d procul ab oceano, è lacu quem Nilidem uocant. Et certè fieri potest quòd tam à meridie quàm ab occasu aquas suscipiat, quæ ex diuersis plagis confluentes, incertum studiosis relinquant indicium, quis uerus à primordio sit Nilus. Mela tamen scribit hic, Nilum non statim habere nomen Nili, donec ex multis riujs aquæ in unum cœant, Meroën insulam efficiant, & Astaboras

guli nō habent, nō uestuntur animalibus, neq; illis in quiete, qualia cæteris mortalibus, uisere datur. ^h Troglodytæ nullarum opum domini, strident magis quàm loquunt, specus subeunt, alunturq; serpentibus. Apud Garamantes etiā armenta sunt ea quæ obliqua ceruice pascunt, nam pronis directæ in humū cornua efficiunt. Nulli certa uxor est. Ex his qui tam confuso parentum coitu passim incertisq; nascuntur, quos pro suis colant, formæ similitudine agnoscunt. ^{io}

Particularis Asiæ descriptio. Aegyptus. Cap. IX.

Siæ prima pars Aegyptus inter Catabathmon & Arabas, ab hoc litore penitus immissa, donec Aethiopiam dorso contingat, ad meridiem refugit. ^a Terra expers imbrum, mirè tamen fertilis, & hominum aliorumq; animalium perfoecundæ generatrix. Nilus efficit, amnium in nostrū mare permeantium ^b maximus. ^c Hic ex desertis Africæ missus, nec statim nauigari facilis, nec statim Nilus est: & cum diu simplex sæuusq; descendit, circa Meroën latè patentem insulam, in Aethiopiam diffunditur: alteraq; ex parte Astaboras, altera Astapus dictus est. Vbi ⁴⁰ rursus coit, ibi nomen hoc capit, Inde partim ^d asper,

d asper, partim nauigia patiens, in immanē lacū
 deuenit, ex quo præcipiti impetu egressus, &
 Tachempso alterā insulam amplexus, usq; ad
 e Elephantidē urbem Aegyptiā atrox adhuc
 feruensq; decurrit. Tum demum placidior, &
 iam penē nauigabilis, primū iuxta Cercasorū
 oppidum triplex esse incipit. Deinde semel ite-
 rumq; diuisus, ad Delta & ad Metilīn it per o-
 mnē Aegyptū uagus atq; dispersus, septemq;
 10 in ora se scindens, singulis tamen grandis euol-
 uitur. Non pererrat autē tantū eam, sed æstiuo
 sydere exundans etiam irrigat, adeo efficacibus
 aquis ad generandum alendumq; ut præter id
 quod scatet piscibus, quod hippopotamos, cro-
 codilosq; uastas belluas gignit, f glebis etiā in-
 fundat animas, ex ipsaq; humo uitalia effingat.
 Hoc eo manifestum est, quod ubi sedauit dilu-
 uia, ac se sibi reddidit, per humentes cāpos que-
 dam nōdum perfecta animalia, sed tum primū
 20 accipiētia spiritum, & ex parte iam formata, ex
 parte adhuc terrea, uisuntur. g Crescit porro, si-
 ue quod solutē magnis æstibus niues, ex imma-
 nibus Aethiopiæ iugis largius quā ripis acci-
 pi queant, defluunt: siue quod h sol hyeme ter-
 ris propior, & ob id fontem eius minuens, in æ-
 stato tunc altius abit, finitq; integrum, & ut est
 pleuissimus surgere: siue quod per ea tempora
 flantes Etesiae, aut actas à septentrione in meri-
 diem nubes super principia eius imbre præci-
 30 pitant: aut ueniēti obuē aduerso spiritu, cur-
 sum descendētis impediunt: aut arenis, quas
 cum fluctibus littori applicant, ostia obducūt,
 fitq; maior, uel i quod nihil ex semet amittit, uel
 quod plus quā solet accipit, uel quod minus
 quā debet emittit, k Quod si est alter orbis,
 suntq; oppositi nobis à meridie Antichthones,
 ne illud quidem à uero nīmū abscesserit, in il-
 lis terris ortum amnem, ubi subter maria cæco
 alueo penetrauerit, in nostris rursus emergere:
 40 & hac re solstitio accrescere, quod tum hyems
 sit, unde orit. Alia quoq; in his terris mira sunt.
 In quodā lacu Chemnis insula, lucos syluasq;
 & Apollinis grande sustinens templum, natat,
 & quocunq; uenti agunt, pellitur. m Pyramides
 tricenū pedum lapidibus extructæ, quarum
 maxima (tres nanq; sunt) quatuor ferē solī iuge-
 ra, sua

nunc, ac deinde Astapus, & tertio Nilus uo-
 centur. Quid Plinius sentiat, uide suprà in
 Solino pag. 90. d ¶ Asper.) Asperitas
 illa uocatur à Solino Cataracta: uide in iam
 citato loco. e ¶ Elephantidem.) Ponit
 & Ptolemæus in tertia Africæ tabula hanc
 insulam, sed Tarchempso nō meminit, sicut
 nec oppidi Cercasorū, ubi primā dicit fie-
 ri Nili scissionem. De Delta habes in Solino
 ubi suprà, pag. scilicet 90. & de ostijs Nili
 pag. 91. De hippopotamis pag. 95. de Cro-
 codilis pagina 94. f ¶ Glebis etiam in-
 fundat animas.) Quod Nilus glebis in fun-
 dat animas, fieri potest quod ob nīmā ferti-
 litatē eius producat animalia maiora quā
 in terris nostris, ubi multiplicia reptilia pro-
 ducūt in coenosis aquis, atq; in animalitē
 excrementis. Sic Nilus post inundationem,
 quæ hic diluuium uocatur, relinquit in cœ-
 no imperfecta animalia, quæ hausto cœli ui-
 gore usum perfectæ assequuntur uitæ.

g ¶ Crescit porro.) In Solino pagina
 91. ostendimus, quid autores uarij sentiant
 de Nili incremento & decremento.

h ¶ Sol hyeme terris propior.) Hoc in-
 telligendū est de hyeme nostra, quando cir-
 ca Nili fontes est æstas, & radij solares ad
 angulos rectos incidunt in terrā illam, tunc
 exiccari possunt ardore solis Nili fontes. At
 eo tempore quando apud nos est æstas, &
 sol his qui sub Capricorno agunt longē ab-
 est, augentur aquæ in illa regione, & intus
 mescere faciūt Nilum &c. Hæc uidetur es-
 se mens Pōponij in hoc loco. i ¶ Quod
 nihil ex semet amittit.) Obductis enim o-
 stijs, aquæ cursus impeditur, ut nihil possit
 effundi in mare, & tunc necesse est stagnū
 fieri & diluuium in terra Aegypti.

k ¶ Quod si est alter orbis.) Certa expe-
 rientia iam comprobātū est, alterum à me-
 ridie non esse orbem, ut scilicet post finem
 Africæ uersus polum Antarticum alia sit
 continens terra intercedente oceano, unde
 ortū sumat Nilus, & cuius habitatores no-
 bis sint antipodes. Quod si alius quoq; esset
 orbis, difficile uidetur fieri ut apud illos na-
 secretur Nilus uel alius quicūq; fluuius, qui
 rursus in terra eorū absorptus cæco alueo,
 subter profunda maria penetret, & emer-
 gat rursus in terris nostris, hoc est, in no-
 stro orbe: sic enim licebit uocare Europam
 & Africā, respectu alterius, si quis esset, or-

bis. Ex his lector intelligere potes, quid hic uelit Pomponius.
 50 licet & Aethiopia. Et quod subdit de natante insula Chemnis, fabulosum uidetur, cum nec Herodotus fidem ad-
 hibuerit narrantibus talia, ut ipse scribit lib. secundo. m ¶ Pyramides.) De his Pyramidibus habes in Soli-

no cap. 45. pag. 97. sub litera y. Hæ factæ putantur à Plinio uanæ ostentationis gratia, ne pecunia scilicet successoribus aut insidiantibus æmulis relinqueretur. Scribit proinde idem Plinius, quod amplissima earum octo contineat iugera soli, quatuor angulorum paribus interuallis per octingentos octoginta tres pedes singulorum laterum, altitudo à cacumine pedes uiginti quinque. Est autem iugerum secundum Varronem, quod quadratos duos actus habet. Actus quadratus latus est pedes 120. & longus totidem: igitur iugerum habet pedes 240. et tantum spaciari uno die ab uno pari bouum consuevit, sicut & à iugo iugerum derivatum est. Ceterum quando Mela dicit pyramides tricenum pedum lapidibus extructas, id intelligendum est de crassitudine lapidum & immensis saxis, quæ in fundamentum huius ædificij posita fuerunt.

n ¶ Moeris.) Hunc lacum quidam Moeridem, alij Muridem, & alij Myridem appellant: de quo Plinius lib. 5. sic ait: Inter Arsinoten & Memphiten lacus fuit circuitu 250. millium passuum, altitudine 50. manu factus à rege quodam, à quo & Moeridis lacus appellatus est. o ¶ Labyrinthus.) Scribit Plinius lib. 36. cap. 13. quatuor esse toto orbe insignes labyrinthos. Primus fuit Aegyptius omnium maximus, portentosissimum humani ingenij opus, cuius magnificentiam describit hic Mela. Secundus fuit in Creta, arte maxime spectabilis, de quo Ouidius scribit 8. Metamorph. Tertius in Lemno, & hic fuit columnarum nitore insignis. Quartus in Italia à Porfena Hetrum regum rege sepulchri causa extructus. Et quando Mela hic dicit, Aegyptium labyrinthum esse Psammetichi opus, Strabo & Plinius scribunt eum à uetustissimis regibus inceptum, à Psammeticho uero ampliorem factum. Numerat præterea Strabo uigintiseptem regias quæ fuerunt in illo labyrintho, inter quas erant cryptæ multæ & longæ, quæ inter se uias flexuosas habebant, ut nemo peregrinus ingredi ullam aulam potuerit aut egredi sine duce, ne scilicet plebeijs facilis patèret aditus ad reges, quando erant intra labyrinthum.

p ¶ Mortuos fimo obliti plangunt.) De moribus & ritibus Aegyptiorum Aethiopumq; apud autores passim multa inueniuntur, & præsertim in funeribus fuerunt Aegyptij præ reliquis gentibus supersticiosiores, non cremantes aut defodientes corpora defunctorum, sed contra putrefactionem ea inungebant aloë, pice, & alijs præseruatiuis. q ¶ Suis literis peruerse utuntur.) Scribunt fere omnes orientales retrogrado ordine, à dextra scilicet ad sinistram, Hebræi, Arabes, Chaldæi, Aegyptij, & Syri, habentes id à Hebraismo, prima omnium scriptura. Hebræi tamen aiunt non se, sed Latinos & Græcos peruerse scribere, quum manum non ad tergum moueant scribendo, sed à tergo ad faciem. Ceterum cum Aegyptij scribendo uideantur pervertere ordinem, subiicit Mela & alia quam multa, in quibus alium à nobis obseruant ordinem, ut quod pedibus panem conficiunt, & manu cæmentum. Fæminæ feri curent negocia, & uiri quæ domi agenda exequantur. Parentes quando egent, filie cogantur illos alere, filij autem non cogantur, sed liberum illis sit num uelint. Extra domum comedant, & intra eam uentre exonerent. r ¶ Colunt effigies.) Colebant olim Aegyptij nedum uiuas, sed & mortuas animatas, ut selem, ichneumonas, id est, mures Indicos, canes, accipitres, ibides, lupos & crocodilos, & cum aliquod eorum moriebatur, sindone cõtectum cum ululatu pectus percutientes, sale linebant ac cedri liquore unguentisq; odoriferis, quod diutius seruaretur corpus, & in sacris sepeliebant locis. Si quis aliquod horum animalium

ra, sua sede occupat, totidem in altitudinem erigitur. ¶ Moeris aliquando campus, nunc lacus, uiginti millia passuum in circuitu patens, altior q; ad nauigandum magnis onustisq; nauibus satis est. Psammetichi opus ¶ Labyrinthus, domos mille, & regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus, marmore extructus ac tectus, unum in se descensum habet, intus penè innumerabiles uias multis ambagibus huc & illuc remeantibus, sed continuo anfractu, & sepe reuocatis porticibus ancipites: quibus subinde alium super alios orbem agentibus, & subinde tantum redeunte flexu, quantum processerat, magno & inexplicabili tamè errore perplexus est. Cultores regionum multò aliter à cæteris agunt. ¶ Mortuos fimo obliti plangunt, nec cremare aut fodere fas putant, uerum arte medicatos intra penetralia collocant. ¶ Suis literis peruerse utuntur. Lutum inter manus, farinam calcibus subigunt. Fori ac negocia fæminæ, uiri pensa ac domos curant: onera illæ humeris, hi capitibus accipiunt. Parentes cum egent, illis necesse, his liberum est alere. Cibos palam, & extra sua tecta capiunt, obscena intimis ædium reddunt. ¶ Colunt effigies multorum animalium, atque ipsa magis animalia, sed alij alia, adeo ut quædam eorum etiam per imprudentiam interemisse, capitale sit. Et ubi morbo aut forte extipata sint, sepelire ac lugere solenne sit. Apis populorum omnium numen est: bos niger, certis maculis insignis, & cauda linguaq; dissimilis aliorum: raro nascitur, nec coitu pecoris (ut

ris (ut aiunt) sed diuinitus & cœlesti igne conceptus, diesq; quo gignit, genti maximè festus est. Ipsi uetustissimi (ut prædicant) hominum, trecenos & triginta reges ante Amasim, & supra tredecim millium annorum ætates certis annalibus referunt; mandatumq; literis seruât, dum Aegyptij sunt, quater cursus suos uertisse sydera, ac solem bis iam occidisse, unde nunc oritur. Viginti millia urbium Amasi regnante habitauerunt, & nunc multas habitant. Earum clarissimæ procul à mari, Says, Memphis, Syene, Bubastis, Elephantis, & Thebæ utiq; (ut Homero dictum est) centum portas, siue (ut alij aiunt) centum aulas habent, totidem olim principum domos; solitasq; singulas, ubi negocium exegerat, dena armatorum millia effundere. In litore Alexandria, Africæ contermina. Pelusium Arabiæ ipsas oras secat. Canopicum, Bolbiticum, Sebenniticum, Mendesium, Pathmiticum, Tanicum, Pelusiacum, Nili ostia.

anni 1656. & mox post diluuium Aegyptus habitari cœperit, facile ob soli fertilitatem in regnum consurgere potuit, & Amasim multi reges præcedere. Quod autem tredecim millium annorum ætates à quibusdam narrantur ab eo tempore quo Aegyptus esse cœpit, error gentilis est, nisi annum pro mense accipiendum contendas: sed tunc erit tempus breuius, quàm ut quater sydera suum uerterint cursum, & sol bis occiderit ubi nunc oritur. Hic oritur difficilis quæstio, quo motu cœli ordo inuersus fuerit, ut ubi iam oritur sol, ibi bis occiderit ætate Aegypti: hoc est, oriens factus fuerit occidens, & cōtrā. Respondeo, id nullo posse probari motu, nō solis, nō octauæ spheræ, hoc est, motu trepidationis, neque nonæ spheræ, qui est motus reuersionis. Videtur autem mihi Pomponius hic loqui iuxta errorem annalium Aegyptiorum, in quibus scriptum fuit, sydera quater suos uertisse cursus, interim quo Aegyptus fuit habitata. Viginti millia urbium.) Quam olim Aegyptiorum regnum fuerit florentissimum, ut etiam extenderit se ultra limites Aegypti, non est mirum si uiginti millia urbium fuerint in toto regno, etiamsi quædam hic solum nominentur quæ præcipue in Aegypto fuerunt. Strabo libro ultimo ad Thebas Aegyptias scribit obeliscos esse, quorum uetustissimis literis, quanta regum illic potentia fuerit, declaratur: & imperium tenuisse eos usque ad Scythiam, Bactrianam, Indiamq; & quæ nunc Ionia dicitur. Memphis est hodie Alkaira, regia Aegypti: & Thebæ Diospolis, haud procul à Syene citra tropicum Cancris sita, de qua & in Solino pagina 96. sub litera u, nonnihil signauimus. De ostijs Nili habes quod in Solino pagina 91. sub litera d.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. IX. SCHOLIA.

Inter Catabathmon & Arabas.) Hoc est, inter finem Catabathmi & Arabas. Nam est magnus tractus à principio Catabathmi, usque ad finem, uersus Aegyptum. Dorso.) Propterea uocatur Aethiopia sub Aegypto. Circa Meroën.) Diuiditur. Vbi rursus coit.) Post Meroën insulam, tunc uocatur Nilus. Sol hyeme terris propior.) Terris uidelicet, ubi Nilus oritur. Nam quando Aegyptijs est hyems, illis terris est æstas: propterea sol est propior illis terris. Continuo anfractu.) Flexu, ex Varrone. Suis literis peruerse utuntur.) Scribunt enim à dextra ad sinistram. Trecenos & triginta reges.) Hæc sunt Herodoti. Quater cursus suos uertisse sydera, ac solem bis iam occidisse, unde nunc oritur.) Hic locus torset multos uiros doctissimos, & adhuc torquet. Sunt qui confugiant ad nescio quæ ænigmata Astronomiæ: alij ad annos triginta dierum. Nos uerò in gratiam Geographorum & Historicorum, locum exponemus. Nemini dubium est, Aegyptios pro certo habuisse, cœlum nunquam habuisse initium. Nam ex hoc fonte Plato mundum nunquam inceptisse dixit. Deinde Aegyptios tanta superstitione uetustatis laborasse, ut planè crediderint, sydera circulos suos motu proprio ab occidente in orientem quater absoluisse. Sed quum octaua sphaera spacio centum annorum unum gradum peragat, erit unus cursus proprius, triginta sex millium annorum: quæ quater addita, summam conficiet centum & quadraginta quatuor millium annorum. Hi erunt anni uetustatis Aegyptiorum. Sed quod sol bis occiderit, unde nunc oritur, difficile erit exponere: quod tamen nos facimus summo nostri honoris periculo, subituri hanc aleam, ob præiudicatam nonnullorum auctoritatem, quæ in hoc loco non obstabit, quò mi-

nus liberè sentiamus. Notum est sphaeras coelestes duos habere motus, alterum diurnum, quo omnes sphaerae raptu firmamenti ab oriente in occidentem rapiuntur, hoc quidem quatuor & uiginti horarum spacio: & alterum proprium, quo unaquaeque ab occidente ad orientem mouetur, supra alios polos. Octaua sphaera spacio triginta sex millium annorum absoluit circulum: sol uno anno. Quod cum ita sit, & sol ex sententia Aegyptiorum in fine cursus sui non solum redit ad eundem gradum, sed transeat ad alium sequentem, fit ut quem octaua sphaera attigerit punctum orientis, hoc est, semicirculi, sol ipse confectas habebit decem & octo mille reuolutiones. Cum uero eadem octaua sphaera absoluet alterum semicirculum usque ad occidentem, sol peractas habebit totidem. Hoc modo supputando in duabus reuolutionibus octauae sphaerae, sol erit in fine semicirculi, qui est ab occidente in orientem: hoc est, in oriente ubi occidit, & in alijs duabus in eodem fine, ubi etiam occidit. Haec plana sunt, si quis sciuerit supputare, & adhibuerit sphaeram materialem. Memphis.) Nunc est Mes- 10
fer. Vt Homero dictum est.) Nono Iliados:

ὅδ' ὁ δ' ἔσ' ἀρχομένην περιτρίσται, δὲ δ' ὅσα βέλαι
Αἰγυπίας, ὅδε πλῆστα δέμοις κτήματα κῆται,
Αἰδ' ὑπὸ τὸ μινυδαί' ἄσι, δυνάσται δ' αὖ μιν ἄστυ
Ανίρ' ἔφοιχ' ὅσ' αὖ σὺν ἱπποῖσι καὶ ὄχησιν.

Dena armatorum millia effundere.) Hunc locum corruptissimum, post Hermolaum & Vadianum, nos ex Homero restituimus: & miror Hermolaum non uidisse dictionem illam δυνάσται significare ducentos. Quare ita legendum est: Ducenos armatos milites effundere. Alexandria.) Nota est, retinet enim nomen. Pelusium.) Nomen ostij & oppidi, nunc dicti Damiatia.

SCHOLIA CAP. X.

Ptolemæus iungit Aegyptum Syriæ a parte maris mediterranei, & disiungit ab Arabia per mare rubrum. Mela uero ponit mare rubrum intra Arabiam ipsam, ut scilicet ea pars Arabiæ quæ est citra mare rubrum, & quæ a monte Casio attollitur, sit sterilis, ultra uero odorifera & leta.

a ¶ Portum admittit.) Extenditur ergo Arabia secundum Melam inter Aegyptum & Syriam ad mare mediterraneum, sicut & mox subiicit, Azotum Palestinæ urbem, emporium esse huius Arabiæ. b ¶ Quæ in altum abit.) Quod eleuatio montis ortum solis citius ostendat, id in nostris quoque apparet regionibus, ubi in cacuminibus montium, radij solares præoccupant superficiem terræ planæ. Per quartam uigiliam intellige quartam partem noctis, hoc est, crepusculum matutinum.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. X. SCHOLIA.

Admittit.) Rectè admittit, quia Azotus non est Arabiæ, sed potius Idumææ. A quarta uigilia.) Duas horas post mediam noctem, unde quarta uigilia incipit.

SCHOLIA CAP. XI.

Post Arabiam sequitur in littore maris Syria, sed quæ in multas particulares diuiditur regiones nedum iuxta mare, uerum & in mediterraneis locis. Nam Palestina, Cœlesyria, Mesopotamia, Damascene, Iudæa, Sophene, addit Mela & Babyloniam, & rectè quidem, cum istæ regiones omnes una lingua utantur, nempe Chaldaica: hæ inquam regiones omnes communi uocabulo Syria appellantur. Hebræi uero uocant Aram, & distinctionis gratia adiungunt alia nomina, ut Mesopotamiā uocant Aram naherajm, id est, Syria fluuiorum, Leucosyriam Aram Zoba, Cœlesyriam Aram Sobal, Damascenem Aram Damasci.

a ¶ Cœle dicitur.) Hanc Strabo uocat Cœlesyriam, & est inter Lybanum atque Antilibanum, ob cauam uallem sic dicta. Est enim Græcis κοίλη locus cauius. Alij uolunt Cœlesyriam esse eam partem Syriæ qua contingit Arabiam.

b ¶ Mesopotamia.) Huius regionis situm exprimit tibi figura, quam supra in Solino cap. 51. signauimus. Damascenem ex eadem figura atque ex Iudææ descriptione, quam in Solino cap. 48. posuimus, licet deprehendere. Ceterum Adiabene initium est Assyriæ post Mesopotamiam. Sophene autem secundum Ptolemæum est in Armenia maiori. Palestinæ situm tibi demonstrat memorata Iudææ figura. De Phœnice dicitur sequenti cap. Antiochia

Arabia. Cap. x.

Rabia hinc ad Rubrum mare pertinet, sed illic magis læta & ditior, thure atque odoribus abundat: hic nisi quæ Casio monte attollitur plana & sterilis. a Portum admittit Azotum, suarum mercium emporium: b quæ in altum abit, adeo edita, ut ex summo uertice a quarta uigilia ortum solis ostendat.

Syria. Cap. xi.

Syria latè littora tenet, terrasque etiam latius introrsus, alijs alijsque nuncupata nominibus. Nam & a Cœle dicitur, & b Mesopotamia, & Damascene, & Adiabene, & Babyloniam, & Iudæa, & Sophene. Hinc Palestina est, quæ tangit Arabas cum Phœnice: & ubi se Ciliciæ committit, Antiochia olim, ac diu potens: sed cum eam regno

c Semi-

10 Semiramis tenuit, longè potentissima. Ex operibus certè eius insignia multa sunt, duo maxime excellunt: constituta urbs miræ magnitudinis Babylon, ac siccis olim regionibus Euphrates & Tygris immixsi. Cæterū in Palæstina est ingens & munita admodum ^d Gaza (sic Persæ ærarium uocant) & inde nomen est, quòd cum Cambyfes armis Aegyptum peteret, huc belli & opes, & pecuniam intulerat. Est non minor
20 Ascalon. Est Ioppe, ante diluuiū (ut ferunt) cōdita, ubi Cephea regnasse eo signo accolæ affirmant, quòd titulum eius fratrisq; Phinei, ueteres quēdā aræ cum religione plurima retinent: quinetiā rei celebratæ carminib; ac fabulis, seruataq; à Perseo Andromadæ, clarum uestigiū, belluæ marinæ ossa immania ostentant,

Antiochia urbs & regio, est inter Damasce-
nen & Ciliciam, fuitq; metropolis in Cœle
syria, & dicta fuit olim Reblata, & postea
tempore Iustiniani Theopolis, prima epī-
scopalis sedes Petri apostoli. c ¶ Semi-
ramis.) Hæc mulier secundū Berofum quar-
to loco apud Babyloniam regnauit, antecē-
dens militiā, triumphis, diuitijs omnes mor-
tales. Nemo unquam huic fœminæ compa-
randus est uirorū, tanta in eius uita scribun-
tur, cum ad uituperationē, tum maxime ad
laudem. Hæc enim Nini regis relicta uxor,
cupiens defunctum maritū gloria excelle-
re, condidit in Babylonia urbem ingentem
Babylonē ab utroq; latere Euphratis, ita ut
fluius medius urbem secaret. Circuitus ur-
bis patebat tot stadijs quot sunt dies in an-
no. Pontē qua parte fluius angustior erat,

construxit, stadiorum quinq; longitudinis, & 30. pedum latitudinis, columnis in profundo summa arte inuicem
distantibus 12. pedibus. Duas deniq; regias utrinq; ad fluiū quasi propugnacula extruxit. Alterum insigne
opus quod fecit Semiramis, est, quòd Euphratem & Tigridē per riuulos in siccā terrā maioris fecunditatis gra-
20 tia immisit, arentes scilicet agros aquarū benefico irrigando. d ¶ Gaza.) Sacer Hebraismus, qui frequentē
mentionem de his urbibus maritimis facit, nō à gaza seu thesauro dicit hanc urbem istud sortitam nomen, sed à
fortitudine: unde uocat eam Azza, quod significat fortem. Et Zachariæ nono propheta dicit, Azzam per anti-
thesin debilitandam. De Ioppe diximus in Solino cap. 47. & situm eius exprimit figura cap. 48. posita.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XI. SCHOLIA.

Syria.) Nunc Suria. Cœle.) Id est, caua: hoc enim sonat νοῖα. Mesopotamia.) Id est, regio sita inter
duos riuos, uocatū enim fluius est. Est autē inter Euphratem & Tygrim, nunc dicitur Halapia. Damasce-
ne.) Nunc terra de Damasco. Adiabene.) Regio iuxta Euphratem. Babylonia.) Chaldeorum. Palesti-
na.) Olim dicta Philestina, quòd ibi ædificate essent quinq; ciuitates Philistinorum. Nunc tota Palestina diuisa
est in quinq; regiones, Idumæam, Iudæam, Samariam, Galilæam, & regionem trans Iordanem. Tangit Ara-
30 bas.) Arabiam Petræam ab occidente, & Desertam ab oriente. Phœnice.) Nam post Palestinam sequitur
Phœnicia, uersus septentrionem. Vbi se Ciliciæ committit.) Id est, prope Ciliciam. Olim ac diu potens.)
Hæc uerba non referuntur ad Antiochiam, sed ad Syriam. Siccis olim.) Euphrates & Tygris olim non
Chaldeam irrigabant: erat enim regio sicca, nisi cura Semiramidis adiectis fossis ambo fluij immixsi fuissent.

Gaza.) Nomen est oppidi in Idumæa. Ascalon.) Oppidum Idumææ. Ioppe.) Nunc Iassa, portus pe-
regrinorum Hierosolymitanorum.

Phœnicia. Cap. XII.

SCHOLIA CAP. XII.

40 **P**hœnicem illustrare Phœnices, so-
lers hominum genus, & ad belli pa-
cisq; munia eximium. a Literas, & li-
terarum operas, aliasq; etiam artes,
maria nauibus adire, classe configere, b imperi-
tare gentibus, regnū præliumq; cōmenti. In ea
est Tyros, aliquando insula, nūc annexa terris
defecit, quando ab impugnante quondam Ale-
xandro iacta sunt opera, c Vici tenēt ulteriora:
& adhuc

Est Phœnicia regio Syriæ à Phœnice
rege sic uocata, Iudææ contermina, in qua
sunt Tyrus & Sidon urbes, Carmelus &
Libanus montes. a ¶ Literas commen-
ti.) Idem scribit Lucanus, quòd Phœnices
primi uocem mansuram rudibus signarunt
figuris. Iosephus quoque idem asserit, sed
de Græcis literis. Absq; controuersia enim
Hebrææ literæ primæ fuerunt in mundo,
quarum appellationem & ordinem Græci
quoque secuti sunt, ut alpha pro aleph, bis-
ta pro beth, gamma pro gimel, delta pro

daleth &c. b ¶ Imperitare gentibus.) Hoc dicitur propter Tyrum, quæ olim regia floruit dignitate, de
qua 2. Reg. 5. & Isa. 23. & Ezech. 26. multa dicuntur. Fuit autem urbs maxima & antiqua, in corde maris sita,
50 Sidoniorum colonia, negotiatio maris, emporium totius orbis, olim quidem insula, sed à Nabuchodonosor &
Alexandro Magno propter expugnationem multis in breui freto comportatis aggeribus, terra continens facta
est, quam cum Alexander penitus destruxisset, post 70. annos iterū ædificata est. c ¶ Vici tenent ulteriora.)

Vltra Tyrum, inquit, non sunt ciuitates, sed uici, licet opulenta tum fuerit Sidoniorum ciuitas antequam à Persis caperetur.

d. ¶ Euprosopon.) Sonat hæc uox boni aspectum, quodcunq; tandem in Phœnicia illud fuerit promontorium. e. ¶ Byblos & Botrys.) Ponit & Ptolemæus in Phœnicia hæc duo oppida unâ cum Tripoli, in quarta Asiæ tabula. Habes & ibidē urbem Marathon. f. ¶ Non obliqua pelago.) Vide tabulā Ptolemæi, & uidebis post Tripolim maris sinū, eumq; iuxta Casium montem, sed mare nō reflectitur usquedū littus ascenderit ad Ciliciæ orientalem terminū, qui est ad montem Amanū, citra quē sunt urbes Antiochia, Seleucia, Laodicea &c.

ritos, Laodicea, Arados: amnesq; inter eas eunt Lichos, & Hypatos, & Orontes: tum mons Amanus, & ab eo statim Myriandros & Cilices.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XII. SCHOLIA.

Tyros.) Nunc Sur: erat ciuitas Christianorum, sed Turcæ deleuerunt eam, & seruant portum, qui uocatur El porto de Sur. Sidon.) Nunc est Sidoni. Byblos.) Gaëta nunc. Tripolis.) Nunc Tripoli de la Suria. Marathos.) Nunc Margath. Seleucia.) Hodie Solda. Paltos.) Hodie Gibel. Beritos.) Nunc est Baruth, portus Damasci. Laodicea.) Liche hodie. Orontes.) Fluius, nunc Tarsaro. Mons Amanus.) In fine Syriæ.

SCHOLIA CAP. XIII.

Syriæ iungitur Cilicia, in eo scilicet loco ubi Alexander Magnus strauit exercitum Persarum, iuxta Isicum scilicet sinum. Inuadente enim Alexandro Magno Ciliciam, uenit Darius rex Persarū cum 700. millibus peditum, & 30. millibus equitum in occursum eius, fulsitq; exercitus eius purpureis, armis, auro & opulentia supraquam dici potest. Ordo fuit talis: Præferebatur ignis sacer in argenteis altaribus, mox sequentes Magi patrium carmen cantantes. Hos sequebantur 365. iuuenes punicis amiculis uelati, deinde currus sacratus Ioui trahebatur ab albis equis, & eis insidentes albis induti, habentes uirgas aureas: deinde decem uehicula auro & argento cælata: deinde equitatus duodecim gentium uariis armis & moribus: proximi decem millia, quorum aliqui torques aureos, alij habebant uestem auro distinctam, manicatasq; tunicas gemmis adornatas: deinde cognati regis 15. millia muliebri culta luxu: rursus agmen in ueste regali currum regis præcedens: currus regis in utroq; latere decorabatur simulacris deorum ex auro & argento factis, interlucentibus gemmis: currum decem millia hastatorum sequebantur, hastæ erant argento ornate, & spicula auro: ad dextram & leuam regis trecenti nobilissimi propinquorū comitabantur: horum agmen claudebatur triginta millibus peditū, quos equi regis quadringenti sequebantur: deinde Darij mater curru uehebatur, & in alio curru uxor eius: turba foeminarum reginas comitantium, equis uehebatur: deinde liberi regis & qui eos educabant, uehebantur: deinde pellices regis 360. regali cultu nitentes: postea pecuniam regis sexcenti muli & trecenti cameli uehebant, præsidio sagittariorum sequente: hos sequebantur calones & lixæ: ultimi armati leuiter, qui cogrent agmen. Hoc apparatu uenit Darius contra aciem Macedonum, quæ non auro aut discolori ueste, sed ferro & ære nitebat, habens uix quinquaginta millia hominum, sed qui omnes animosi erant, quippe qui tot bellorum in Europa uictores extiterant. Congrediens igitur uterque exercitus, cæsa sunt in acie Persarum centum millia peditum, & decem millia equitum. In acie autem Alexandri, quingenti & quatuor fauciati, interfecti 32. pedites & 150. equites. Cæpta est mater & uxor Darij cum nobilibus mulieribus: capta deniq; sunt multa millia hominum & uementorum. Et in hunc modum humiliatus est Darius, qui triumphantis magis quam dimicantis more iniit prælium: ipse tamen euasit hac uice. a. ¶ Procul inde.) Hoc est, à flexura maris procedendo ad occasum, peruenitur ad oppidum Mallon, ubi Pyramus fluius cadit in mare.

Cilicia.

Cap. XIII.

T in recessu intimo locus est magni aliquando discriminis fusorū ab Alexandro Persarū, fugientisq; Darij spectator, ac testis. Nunc ne minima quædam, tunc ingenti urbe celebris: Isos fuit, & hac resinus Isicus dicitur. a. Procul inde Amanoides promontorium, inter Pyramum Cydnumq;

Cydnūq; fluuius iacet. Pyramus Iſſo prior,
 Mallon præterfluit. Cydnus ultra per Tarſum
 exit. Deinde urbs eſt olim à Rhodijs Argiuiſq;
 poſt piratis Pompeio aſſignante poſſeſſa: nūc
 Pompeiopolis, tunc Soloë, iuxta in paruo tu-
 mulo Arati poëtæ monumentū, ideo referen-
 dum, quia ignotū quam ob cauſam iacta in id
 faxa diſiliūt. Nō longē hinc Coricos oppidū,
 10 portu ſaloq; incingitur, anguſto tergore conti-
 nenti adnexū. Suprà ſpecus eſt, nomine Cory-
 cius, ſingulari ingenio, ac ſupraquā ut deſcri-
 bi facile poſſit eximius. Grandi nanc; hiātu pa-
 tens, montē littori appoſitū, & decem ſtadiorū
 cliuo ſatis arduū, ex ſummo ſtatim uertice ape-
 rit. Tunc altē demiſſus, & quantū demittiſ am-
 plior, uiret lucis pubentibus undiq; & totum
 ſe nemoroſo laterū orbe complectitur: adeo mi-
 rificus ac pulcher, ut mentes accedentiū primo
 20 aſpectu conſternat: ubi contemplati durauere,
 nō ſatiet. Vnus in eum deſcenſus eſt, anguſtus,
 aſper, quingentorū & mille paſſuū, per amœ-
 nas umbras, & opaca ſyluæ quiddā agreſtere
 ſonantis, riuus hinc atq; illinc fluitantibus. Vbi
 ad ima peruentū eſt, rurfus ſpecus alter reperi-
 tur ob alia dicendus. Terret ingredientē ſoni-
 tu cymbalorū, diuinitus & magno fragore crepitan-
 tiū. Deinde aliquādiu perſpi-
 cuus, mox & quo magis ſubitū obſcurior, ducit auſos penitus, altēq; quaſi cuni-
 culo admittit. Ibi ingens amnis ingenti fronte ſe extollens, tantummodo ſe oſten-
 dit: & ubi magnū impetum breui alueo traxit, iterum demerſus abſconditur. In-
 30 tra ſpaciū eſt, magis quā ut progredi quiſpiam auſit horribile, & ideo incogni-
 tum. Totus autem anguſtus, & uerē facer, habitariq; à dijs & dignus & creditus.
 Nihil nō uenerabile, & quaſi cum aliquo numine ſe oſtentat. Alius ultra eſt, quē
 Typhoneum uocant, ore anguſto, & multū (ut experti tradidere) preſſus: & ob id
 aſſidua nocte ſuffuſus, neq; unquā perſpici facilis: ſed quā aliquando cubile Ty-
 phonis fuit, & quia nunc demiſſa in ſe cōfeſtim exanimat, natura fabulaq; memo-
 randus. Duo deinde promontoria ſunt, Sarpedum, finis aliquando regni^d Sarpe-
 donis: & quod Ciliciā à Pamphylia diſtinguit, ^e Anemurium, interq; ea Celen-
 dris, & Natidos, Samiorum coloniæ: ſed Celendris Sarpedoni propior.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XIII. SCHOLIA.

40 Iſſos.) Nunc Laiſſa. Pyramus Iſſo prior.) Si procedas uerſus ortum. Mallon.) Nunc Malo.
 Tarſum.) Nunc Tarſo. Cliuo.) Cliuſ, deſcenſus eſt. Lucis pubentibus.) Lucos habet pubentes,
 id eſt, uirentes. Contemplati durauere.) Id eſt, depoſuerunt metum, quem contrahunt primo aſpe-
 ctu. Cymbalorum.) *κύμβαλον*, inquit Heſychius, eſt *ἄλφειον μουσικόν*, ſpecies organi muſici. Ducit
 auſos penitus.) Hic locus à nobis quoque reſtitutus eſt, legendum enim penitus. Typhonis.) Hic fuit gi-
 gas, cuius aſpectu uerſi ſunt dii in uaria animalia.

Pamphylia. Cap. XIII.

SCHOLIA CAP. XIII.

50 **I**N Pamphylia eſt Melas nauigabilis
 fluuius, oppidū Sida, & alter fluuius
 a Eurymedon. Magna apud eū Cy-
 monis Athenienſiū ducis aduerſus
 Phœnicas & Perſas naualis pugna atq; uictio-

Succedit Ciliciæ ad occidentem Pam-
 phylia, quæ rurfum ad occaſum coniungi-
 tur Lyciæ. a Eurymedon.) Hic
 fluuius per mediā fluit Pamphylia, apud
 quem Cymon dux Athenienſium contra

Xerxem fugientem e Græcia, atq; exercitum eius, nauali pugna uictoriâ consecutus est. ^b ¶ (Aspendos.) Hoc, inquit, oppidum Aspendos edito colle situm, prospectat mare ubi pugnatum est inter Athenienses & Persas. ^c ¶ (Oestros & Cataractes.) Hos fluuios & Ptolemæus ponit in prima Asiæ tabula, nisi quod Oestrum uocat Cestrum. ^d ¶ (Hic quia se præcipitat.) Cataractes, inquit, nomen istud habet à præcipitijs. Nam secundum Strabonem, magno strepitu ex altarupe deiicitur. ^e ¶ (Inter eos Perga est.) Ptole-

mæus non inter istos fluuios, sed post Cataracten in termino Pamphylie occidentali ponit oppidum Pergæ, ubi extra ipsum in edito colle Diana templum habuit. Phaselis quoq; ibidem locum habet ad littus maris, finem designans Pamphylie, condita olim à Mopso Argiuorum rege.

PETR. IOAN. OLIVARIUS IN CAP. XIIIIL.

Decimumquartum Caput nihil habet quod egeat sudoribus nostris, propterea prætermisimus.

SCHOLIA CAP. XV.

Cōtinuatur Lycia Pamphylie, à Lyco rege Pandionis filio sic cognominata, quæ Ter mile primū appellata fuit secundū Herodotum lib. 1. ^a ¶ (Chimææ ignib.) De Chimæra diximus supra in Solino cap. 52. cap. uerò 51. eiusdē habes de Tauro mōte: hic ferè totā includit Lyciam, quo fit, ut si ab eius ortu in occasum prospicias, dextro latere ad septentrionē, sinistro ad meridiē uersus eat in occidentē, ut hic Mela scribit. At in hoc situ ortus eius non potest capi pro ipso promotorio, sed ubi à promotorio discessū fuerit usq; ad cacumen Tauri, ibi ramos emittit ad septentrionē et meridiē. Deuarijs eius nominibus diximus in Solino memorato capite. Caspiæ pile uocatur eo loco, ubi inter Medos et Parthos procurrit in mare. Solin. uocat Caspias portas, de quibus uide cap. 60. ^b ¶ (Pataram.) Scribit Strabo sex illas esse urbes in Lycia, Xanthum, Pataram, Pinaram, Olympum, Myram & Tlonem. ^c ¶ (Telmisos.) Ptolemæus ponit hanc urbem ad fluuium Xanthum, & non ad extremum Lycie terminum. Solinus cap. 53. uocat eam Telmessum.

Lycia. Cap. xv.

Lycia continuò, cognominata à Lyco rege Pandionis filio, atq; (ut ferunt) infestata olim à Chimæra ignibus. Syda portu, & Tauri promotorio grandem sinum claudit. Taurus ipse ab Eois littoribus exurgens, uastè satis attollitur. Deinde dextro latere ad septentrionem, sinistro ad meridiem uersus, it in occidentem rectus & perpetuo iugo: magnarumq; gentium, quæ dorsum agit, terminus. Vbi terras dirimit, exit in pelagus. Idem autem & totus, ut dictus est, dicitur, etiam quæ spectat orientē. Deinde Hæmodes, & Caucasus, & Paropamisus. Tum Caspiæ pylæ, Niphates, & Armeniæ pylæ: & ubi iam nostra maria contingit, Taurus iterum. Post eius promontoriū flumen est Lymira, & eodem nomine ciuitas: atque ut multa oppida, sic præter Pataram non illustria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis, quondam opibus & oraculi fide, Delphico simile. Ultra Xanthus flumē, & Xanthos oppidum, mons Cragus: & quæ Lyciam finit, urbs Telmisos.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XV. SCHOLIA.

Chimæra.) Chimæra ramentum Tauri montis. Dextro latere.) Ad Imaum montem refertur. Sinistro ad meridiem.) Ad Damasum montem, Tauri ramentum. Magnarum gentium.) Sericæ regionis Gymnosophistarum, Caspicæ, Sachæ, Bactrianorum, Sogdianorum, Ariæ, Orangianæ, Gedrosiæ, Arachosiæ, Margianæ, Hyrcanæ, Carmanæ, Parthiæ, Mediæ, Persidis, Assyriæ, Susianæ, Mesopotamiæ, Armeniæ maioris & minoris, Ciliciæ, Pamphylie, & Lyciæ: ubi exit in pelagus. Quæ spectat ad orientem.) Dicitur Taurus semper uersus orientem. Hæmodes.) Vbi incipit ramentum Imai montis. Caucasus.) Prope Albaniam & Iberiam, inter Hyrcanum mare & Pontum Euxinum. Paropamisus.) E regione Bactrianæ & Ariæ. Caspiæ pylæ.) Ad mare Hyrcanum, siue Caspium. Niphates.) Ad mediam Parthiam & Hyrcaniam. Armeniæ pylæ.) Ad Armeniā maiorem. Et ubi iam nostra maria attingit.) In Lycia. Post eius promontoriū.) Eius Tauri. Nam in Lycia ubi exit in mare, Taurus, sicut in principio uocatur. Pataram.) Patera nunc. Ab hac regione usq; ad Bithyniam, est Asia minor, quæ nunc dicitur Anatolia, siue Turchia.

Caria,

Caria. Cap. XVII.

Aria sequit̃. Habitator incertæ ori-
ginis: alij indigenas, sunt qui^a Pelas-
gos, quidā Cretas existimant, gens
usq; eò quondam armorū, pugnaēq;
amans, ut aliena etiā bella mercede agerēt. Hic
castella aliquot sunt: deinde promontoria duo,
Pedalion & Crya, &^b secundū Calbin amnem
Caunus oppidū ualetudine habitantiū infame:
inde^c ad Halicarnasson hæc adiacent: Rhodio
rum aliquot coloniae, portus duo, Gelos, & cui
ex urbe quam amplectitur Thissamissa cogno-
men est. Inter eos oppidum Larumna, & Pan-
dion collis in mare emissus. Tum tres ex ordi-
ne sinus, Thymnias, Schenus, Bubessus. Thy-
mnias promontoriū Aphrodisiū est. Schenus
ambit Hilam, Bubessus Cynotum, Gnidus in
cornu peninsulæ: interq; eam & Ceramicū sinū
in recessu posita Euthane, Halicarnassos Argi-
uorū colonia est: & cur memoranda sit, præter
conditores^d Mausoleum efficit, regis Mausoli
monumentū, unum de miraculis septem, Arte-
misiæ opus. Trans Halicarnasson illa sunt, lit-
tus Leuca: urbes Mindus, Aryanda, Neapo-
lis, Sinus Iasius, & Basilicus. Iasio est Bargylos.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XVI. SCHOLIA.

Caria.) Pars Asiæ minoris prima. Valetudine habitantiū.) Pallent omnes ibi. Rhodiorū aliquot colo-
nie.) Est enim Rhodus insula e regione Carie. Gnidus.) Promontorium est, nunc Cabo de Chio.

Ionia. Cap. XVII.

Ofi Basilicum Ionia aliquot se am-
bagibus sinuat, & primū à Possideo
promontorio inflexū inchoans, cin-
git oraculū Apollinis, dictum olim
Branchidæ, nunc Didymī. Miletum urbem
quondā Ionias totius, belli pacisq; artibus prin-
cipem, patriam Thaletis astrologi, & Timo-
thei musici, & Anaximādris physici, aliorumq;
ciuium inclytis ingenijs meritò inclytam, ut-
cunque Ioniam uocāt: urbem Hyppin amnis
Mæandri exitum, ^a Latmum montem Endy-
mionis, à luna (ut ferunt) adamati fabula no-
bilem.

ti deniq; sunt in ea multi uiri clari, quorū aliquos hic enumerat Mela. Addit his & Strabo quosdam, nempe A-
naximenem, Hecateum historicum, & Aeschinem oratorem. Hæc urbs ob sui claritatem aliquando Ionia dicta
est. ^a Latmum montem Endymionis.) Scribitur de Endymione quòd primus lunæ cursum inuenerit, ad
quod inuestigandum, opus illi fuit montis huius supercilio. Alij tradunt sepulchrum eius esse apud Latmum
montem: sic enim maior pars scriptorum uocat hunc montem. Porro fabula adamati à Luna, id est, lunone, hæc
est. Ferunt Endymionem relatum à Ioue in cælo, adamantem uerò lunonem simulacro deceptum & eiectum
descendisse ad inferos. Alij fabulam de perpetuo Endymionis somno exponunt. Nam quum lunæ uarios motus
quereret, nocteq; uigilaret & interdum dormiret, somno fingitur dormiuisse perpetuo, adamatus à luna.

SCHOLIA CAP. XVI.

Caria succedit occidentem uersus Ly-
cie, et est regio meridionalis Asiæ minoris.
Habet enim Asia minor multas regiones,
nempe Ioniam, Cariam, Phrygiam, Acoliā,
Mysiam, & Lydiam. Sunt qui annumerant
quoq; Lyciam. ^a Pelasgos.) Sunt Pe-
lasgi populi Macedoniae, qui olim Thessali
fuisse putantur. ^b Secū dum Calbin.)
Nascitur Calbis in Crago monte, & haud
procul à Cauno labitur in mare. Est autem
Caunus oppidum pestilenti cælo subditū,
& propterea habitantiū aduersa ualetudi-
ne infame. ^c Ad Halicarnasson.) Hæc
olim regum Carie regia fuit, unde Herodo-
tus originē duxit. Pro Larumna Ptolemæus
habet Lorima, & ponitur in cornu Carie
extremo, sicut & Cnidus. ^d Mausoleum.)
Est Mausoleum in Halicarnasso se-
pulchrum, quod Artemisia Mausoli uxor
tam egregio perfecit opere, ut inter septem
orbis miracula olim numeraretur. Eleuaba-
tur in altū 25. cubitis, & cingebatur colum-
nis 36. Ab hoc sepulchro, omnia preciosa
sepulchra ex nomine eius Mausolea dicun-
tur. ^e Vrbes Mindus.) Parua est Ca-
ria, sed populosissima & oppidis plena.

SCHOLIA CAP. XVII.

A Caria si pergas ad septentrionē, oc-
currit Ionia, incipiens à Possideo promōto-
rio. Post Possidium uerò, inquit Strabo, Mi-
lesium est oraculum, Apollini Didymæo sa-
crum apud Branchidas ad decem & octo
stadia ascendenti. Id à Xerxe incensum est,
quemadmodū cætera templa omnia, Ephe-
sio excepto. Scribit & Herodotus lib. pri-
mo de hoc templo in hunc modum: Erat a-
pud Branchidas oraculū peructustum, quo
Aeoles Ionesq; cōmuniter uti consueuerūt.
Oraculum hoc in Milesiorum agro est si-
tum ad Panormum lacum. Porro Miletus
olim totius Ionie clarissima fuit urbs, geni-
trix multarū per cuncta maria urbium. Na-

b ¶ *Sacra regio.*) Vocatur Panionium sacra regio, quod olim Iones ibi conuenirent & Neptuno diem festum ex more celebrarent. c ¶ *Phygela.*) Est Græcis φυγελῶν fuga & exilium: unde de Phygela Plinius sic inquit: Iuxta fugitiuis condita, uti nomen indicio est, Phygela. Strabo Pygellam nominat. d ¶ *Et Dianæ templum.*) De magnificentia & nobilitate huius templi nonnihil diximus in Solino cap. 53.

e ¶ *Caystros.*) Caystros & Cayster Lydiæ fluius, Sardibus proximus, ab ambustione nomen habet, quod propinquus sit Catacecaumenæ, quæ pars est Ephesiæ regionis prætorrida & deustæ similis, nullam præter uitam proferens arborum. Cæterum Lebedos celebre est oppidum ob Sænicorum histrionum collegium, qui ludos ac certamina Libero patri quotannis celebrabant. Est quoque non procul Claros ciuitas, Apollinis oraculo nobilis, quam Manto Tiresiæ filia condidit, fugiens Thebanorum uictores Epigonos, id est, posteros, qui aduersus Thebas bellum mouerunt.

f ¶ *Colophon.*) Hæc urbs Ionica multis nominibus clara est, primum quod in equestribus certaminibus plurimum ualuit, ut ubi bella componi diffculter potuerint, huius urbis equitatu dirimerentur: hinc natum adagiū, Colophonem imponere uel addere, pro summam operi manum imponere. Deinde quod Colophonij amplissimas haberent nauales opes: tertio quod patria existeret multorum clarissimorum uirorum, etiam secundum quosdam Homeri. De Mopso qui cum Chalcante de peritiis diuinandi certauit, habes apud Strabonem lib. 14.

g ¶ *Smyrnæum.*) Est Smyrnæus sinus ab urbe Smyrna, quam quidam Homeri patriam esse putant. Herodotus lib. 1. dicit eam olim fuisse ex numero duodecim ciuitatum Aeolicarum. h ¶ *In peninsula faciem.*) Inter duos sinus Colophonium & Smyrnæum, expatiatur in mare uersus Chium insulam cornu quoddam terræ, quod hic peninsula uocat, habens mox in ingressu duo insignia oppida, Teon & Clazomenam. Vide Ptolemæi tabulam primam Asiæ, & patebunt hæc omnia oculis tuis multo clarius quam hic scribi literis queant.

PETRI IOANNIS OLIVARIJ IN CAP. XVII. SCHOLIA.

Ionia.) Asiæ minoris pars, nunc dicta Quæis, cum prouincia Turcæ. Vtunque Ioniam uocant.) Ad Miletiæm refertur: nunc Melasa. Amazones.) Inter Iberos & Hyperboreos. In ipsa peninsula.) Inter Teos & Smyrnam, quæ nunc Lamires.

SCHOLIA CAP. XVIII.

Duplex est Acolia, una in Asia, Græcorum colonia, media inter Ioniam & Mysiam, de qua hic Mela scribit. Alia est inter Siciliam & Italiam, complectiturque septem insulas, quarum quædam ignem spirant, de quibus Iustinus libro quarto scribit. Ab his uenerunt Acolij, & appulerunt in Mysiam, nomenque suum huic regioni indiderunt. In eius extremitate septentrionali iuxta fauces Hellepontis, sunt Troiani. a ¶ *My*

sia.) Est duplex Mysia in hac Asia minori, maior & minor, & utraq; est extra Bithyniam. Est & duplex Mysia in Europa iuxta Istrum, superior & inferior, quam quidam scribunt Mæsam per diphthongum.

b ¶ *Pelops.*) Hic Tantalus regis Phrygum filius fuit, certauitque curuli certamine cum Oenomaio, & uicit eum equorum pernecitate, filiamque eius Hippodamiam ex pacto duxit uxorem, & Pise regnum consecutus est. Est autem Pisa Peloponnesi ciuitas. Cæterum ab hoc Pelope denominata est insula Græciæ Peloponnesus, & oppidum

bilem. Deinde rursus inflexa, cingit urbem Priænen, & Gelsi fluminis ostiū, moxque ut maiore circuitu, ita plura complectitur, ibi est Panioniū sacra regio, & ob id eo nomine appellata, quod eam cōmuniter Iones colunt, ibi a fugitiuis, ut aiunt, condita (nomen famæ annuit) Phygela, ibi Ephesus, & Dianæ clarissimū templum, quod Amazones Asia potitæ consecrasse traduntur, ibi Caystros amnis, ibi Lebedos Clazomenarum Apollinis fanum, quod Manto Tiresiæ filia, fugiens uictores Thebanorum Epigonos: & Colophon, quam Mopsus eiusdem Mantus filius statuit ad promontoriū quo sinus clauditur, quod altera parte alium, quem Smyrnæum uocant, efficit, angustisque ceruicibus reliqua extendit. Inde latius abit in peninsula faciem, super angustias, hinc Teos, illinc Clazomena: & quia terga iungunt confinio adnexa maris, diuersis frontibus diuersa maria prospiciunt. In ipsa peninsula est Coryna. In sinu Smyrnæo est Termodon amnis, & urbs Leuca: extracum Phocis Ioniæ ultima.

Aeolis. Cap. XVIII.

Roxima regio, ex quo ab Aeolijs in colici coepit, Aeolis facta, antea Mysia: & quæ Hellepontum attingit Troianis possidentibus Troas fuit. Primum urbem a Myrino conditore Myrinam uocant: sequentem Pelops statuit uicto Oenomaio reuersus ex Græcia: Cymen nominauit, pulsus qui habitabant, dux Amazonum Cyme.

Supra

40

50

Suprà, Caicus inter Eleam decurrit, & Pitane-
nem illà, ^d quæ Archefilam tulit, nihil affirman-
tis Academiæ clarissimū antistitē. Tum in pro-
montorio est Canna oppidum: quod præterue-
ctos sinus excipit nō paruus, sed longē ac mol-
liter flexus, retrahensq; paulatim oras usque ad
ima mōtis Idæ. Isthmos paruis urbibus asper-
sus est, quarum clarissima est Cistena, Gremio
interiore cāpus Thebæ nomine, Adrimittion,
10 Astyram, Eteffam oppida, eodē quo dicta sunt
ordine adiacentiā, cōtinet. In altero latere^f An-
tandrum. Duplex causa nominis iactatur. Alij
Ascanium Aeneæ filium cum ibi regnaret ca-
ptum à Pelasgis ea se redemisse cōmemorant:
alij ab ijs putant conditam, quos ex Andro in-
sula uis & seditio exegerat. Hi Antandrū quasi
pro Andro, illi quasi pro uiro accipi uolunt. Se-
quens tractus tangit Gargara, & Asson, Aeto-
lorum colonias. Tum sinus alter ἀχαιῶν λιμὲν,
20 non longē^h ab Ilīo littora incuruat, urbe bello
excidioq; clarissima. Hic Sigæum fuit oppidū,
hicⁱ Achiuorū fuit bellantium statio. Huc ab
Idæo monte demissus Scamander exit, & Si-
mois, ^k fama q; natura maiora flumina. Ipse
mons uetere^l diuarum certamine, & iudicio
Paridis memoratus, orientē solem aliter quā
in alijs terris solet aspicio, stentat. Nanq; ex sum-
mo uertice eius speculantibus, penē à media no-
cte sparsi ignes passim micare, & ut lux appro-
30 pinquat, ita coire, ac se cōiungere uidentur, do-
nec magis magisq; collecti, pauciores subinde,
& una ad postremū flamma ardeant. Ea cum
diu clara

oppidum Mysiæ Pelopeia. Cyme uerò à du-
ce Amazonū, pulsus habitatoribus, nomen
fortita est. c ¶ Suprà Caicus.) Ptole-
mæus hunc fluuiū qui inter Pitane & Eleam
decurrit, uocat Cecium. d ¶ Quæ
Archefilan tulit.) Est Archefilas nomē phi-
losophi, qui ex Pitane Aeolica ciuitate or-
tus, relicta patria Athenas profectus in A-
cademiam se ad Crantorem contulit, & cō-
mutauit Platoniam philosophiam, & no-
uam quandam instituere cōtendit, propter
quod & cauillator uocatus est. Hic cum se
nihil scire affirmaret, nec alios quicquā sci-
re patiebatur, id quod Mela quoq; hic suc-
cinctis indicat uerbis. e ¶ Isthmos.)
Quid sit Isthmos, habes in Solino cap. 13.
Ptolemæus non meminit huius Isthmi, nec
peninsule quæ cōtinet campum Thebanorū.
Pro Adrimittū, ipse legit Adramittū.

f ¶ Antandrum.) Hæc uox, inquit, est
uel ab Andro insula, quasi ἀντὶ ἀνδρός, uel
ab ἀνδρῶ, quod in genitiuo quoque habet ἀν-
δρός, ut sit sensus, pro uiro data est ciuitas.
g ¶ Asson.) Hoc oppidum haud pro-
cul abest à Troade, ubi scilicet est sinus ἀ-
χαιῶν λιμὲν, id est, Achiuorum portus, sic
dictus quod Græci illic appulerint.

h ¶ Ab Ilīo.) Fuit Ilīū regia Priami, quæ
& Troia à nomine regionis nominatur.
Excidium eius reddidit hanc urbem nomi-
natissimam. Ferunt illam extructam post di-
luuium anno 828. regnauerūtq; in ea sex re-
ges, Dardanus, Erichthonius, Troës, Ilus,
Laomedon, & Priamus, sub quo deleta est.
Causa eius excidij fuit, quod Paris Priami
filius ui abduxit Helenam uxorem Menæ-

lai regis Græcorum: tunc Athenis conuenerunt omnes proceres regni Græcorum, & omnium consensu statue-
runt reducere reginam. Interim cum abiissent fratres Helenæ Castor & Pollux, ut sororē repeterent, seuiente
mari submersi sunt, atq; à uulgo inter deos relati. Rursum miserunt Græci Diomedem & Vlyssēm, qui reginam
repeterent: sed cum nihil effecissent, tota Græcia castra mouit cōtra Troiam: quibus Hector alter Priami filius
obuiam ueniens magno bellico apparatu, sepe Græcos in fugam cōuertit, sed tandem ab Achille duce exercitus
Græcorum confossus interiit. Paris quoq; telo confodit Mene-laum regem Græcorū, quin & Aiaccem athletam
usq; ad mortē sauciavit, & dum is letaliter se uulneratū sentiret, furore extremo agitatus, tam uehementē ielūm
illisit capiti Paridis, ut mortuus caderet de equo. Amisso itaq; Paride Troiani fugerūt intra moenia, & cum diu
obseſi oppugnarentur, multi lædio affecti prodicionem moliebantur urbis, præsertim Aeneas & Antenor, in-
tromissisq; noctu Græcis, urbem in manus hostium tradiderunt: qui grassantes in ea, omnis ætatis & sexus ho-
mines occiderunt, & urbem ipsam incendio deleuerūt, abduxeruntq; raptam Helenam. Durauit hoc bellum de-
cem annis & octo mensibus. i ¶ Achiuorum statio.) Quum Græci, inquit, oppugnarent Ilīum, castra po-
suerunt iuxta Sigæum oppidum. k ¶ Fama quā natura.) Ida mons altissimus spectat ad Troadem, &
abundat aquis, descendūtq; ex eo multa flumina, ut sunt Scamander, Simois & Esepus: sed parua sunt, cum mox
absorbeantur à mari, celebra tamen propter ea quæ gesta sunt cōtra Ilīenses. l ¶ Diuarum certamine.)
Est & in Creta mons Ida, in quo est antrum sacrum, quod ibi Iupiter nutritus fuerit. Sic in Ida qui est circa Hel-
lespontum, est antrum deabus sacrum, & celebre ob Paridis acceptum iudicium. Quod autem ortus solis aliter
ibi quā in alijs terris apparere hic dicitur, id propter uaporum ascendentiū ē terra aliam & aliam dispositio-
nem, atque ob solis uiciniorē & remotiorē ab horizonte præsentiam contingit. Idem apud nos sæpe uidere

lai regis Græcorum: tunc Athenis conuenerunt omnes proceres regni Græcorum, & omnium consensu statue-
runt reducere reginam. Interim cum abiissent fratres Helenæ Castor & Pollux, ut sororē repeterent, seuiente
mari submersi sunt, atq; à uulgo inter deos relati. Rursum miserunt Græci Diomedem & Vlyssēm, qui reginam
repeterent: sed cum nihil effecissent, tota Græcia castra mouit cōtra Troiam: quibus Hector alter Priami filius
obuiam ueniens magno bellico apparatu, sepe Græcos in fugam cōuertit, sed tandem ab Achille duce exercitus
Græcorum confossus interiit. Paris quoq; telo confodit Mene-laum regem Græcorū, quin & Aiaccem athletam
usq; ad mortē sauciavit, & dum is letaliter se uulneratū sentiret, furore extremo agitatus, tam uehementē ielūm
illisit capiti Paridis, ut mortuus caderet de equo. Amisso itaq; Paride Troiani fugerūt intra moenia, & cum diu
obseſi oppugnarentur, multi lædio affecti prodicionem moliebantur urbis, præsertim Aeneas & Antenor, in-
tromissisq; noctu Græcis, urbem in manus hostium tradiderunt: qui grassantes in ea, omnis ætatis & sexus ho-
mines occiderunt, & urbem ipsam incendio deleuerūt, abduxeruntq; raptam Helenam. Durauit hoc bellum de-
cem annis & octo mensibus. i ¶ Achiuorum statio.) Quum Græci, inquit, oppugnarent Ilīum, castra po-
suerunt iuxta Sigæum oppidum. k ¶ Fama quā natura.) Ida mons altissimus spectat ad Troadem, &
abundat aquis, descendūtq; ex eo multa flumina, ut sunt Scamander, Simois & Esepus: sed parua sunt, cum mox
absorbeantur à mari, celebra tamen propter ea quæ gesta sunt cōtra Ilīenses. l ¶ Diuarum certamine.)
Est & in Creta mons Ida, in quo est antrum sacrum, quod ibi Iupiter nutritus fuerit. Sic in Ida qui est circa Hel-
lespontum, est antrum deabus sacrum, & celebre ob Paridis acceptum iudicium. Quod autem ortus solis aliter
ibi quā in alijs terris apparere hic dicitur, id propter uaporum ascendentiū ē terra aliam & aliam dispositio-
nem, atque ob solis uiciniorē & remotiorē ab horizonte præsentiam contingit. Idem apud nos sæpe uidere

contingit in aethora. Primum enim radij solares sparguntur in nubibus, & rutilant ut ignis, deinde propinquante sole coeunt in unam claram lucem, donec tandem lux solis uera emergat. Globus lucis qui solis ortum praecedat, in regione nostra fortasse a nemine est deprehensus. *m* ¶ Fit artius mare.) Coeunt enim ibi Europae & Asiae littora, aut potius latera, paruo maris interposito meatu: nec iam abluit mare terras, sed strictu tenetur inter duarum orbis partium limites, ut non possit diffuere in littora.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XVIII. SCHOLIA.

Acolis.) Pars Asiae minoris. Myrinam.) Sebastopolis nunc dicta. Sequentem Pelops statuit. Victo Oenomaio reuersus ex Graecia, Cymen nominauit, pulsus qui habitabant, dux Amazonum Cyme.) Haec uerba senum aliquem habent, si ubi est Statuit, ibi periodum feceris. Academiae.) Noua. Nam ueteris princeps fuit Plato. ἀκαδημία.) Graecorum portus. Sigeum.) Oppidum & promontorium: nunc caput Sanctae Mariae. Hellepontii.) Turcae ex parte Asiae Hellepontium uocant Brachium Sancti Georgij.

SCHOLIA CAP. XIX.

Bithynia primum Bebrycia, postea Mygdonia, ac deinde Bithynia a Bithyno rege dicta fuit. Sunt qui totum tractum illum ad Mysiam attinuisse perhibeant, antequam Bithyniae sortiretur uocabulum: quin Ptolemaeus nullam harum urbium, quarum hic Mela a principio meminit, ponit in Bithynia, sed Mysia Asiae minoris regione. Abydos opponitur Sesto interlabente mari septem stadiorum, ubi Xerxes rex Persarum pontem struxit, & traduxit maximum exercitum ab Asia in Europam. *a* ¶ Amoris commercio.) Hoc dicitur propter Leandrum Hero puellae anasium, qui fuit ex Abydo urbe. *b* ¶ Vbi primum fulsisset.) A fulgore igitur Lampfacum urbs nomen accepit. Est enim λαμπρὸς Graecis idem quod splendens. *c* ¶ Propontis.) De Helleponto, Propontide & Ponto diximus in Solino cap. 15. in fine. *d* ¶ Pugna quae primum inter Persas.) Pugna ista in Bithynia facta, prima fuit: altera autem facta est iuxta Isicum sinum, de qua supra cap. de cimetertio in Cilicia nonnihil scripsimus.

e ¶ Cyzicum.) Insula est in Propontide duobus pontibus iuncta continenti, habens urbem eiusdem nominis, moenibus arce & turribus marmoreis. Habet etiam nomen a Cyzico, quem Iason per imprudentiam interemit. Fuit proinde haec ciuitas magnitudine & pulchritudine cum primis Asiae urbibus comparanda, tribus armamentarijs inchoata, quorum aliud armorum, aliud instrumentorum, aliud frumenti erat receptaculum. Ptolemaeus & quidam post eum uocant hanc urbem Cyricum. Ceterum Minyi populi sunt ex urbe Phrygiae Minyarum. *f* ¶ Olympus.) Sunt quatuor montes hoc nomine: primus est in Thessalia, secundus in Gallograecia, tertius in Mysia, cuius hic meminit Mela: quartus ad mare rubrum haud longe ab Heliopoli. *g* ¶ Myrlea.) Hanc Ptolemaeus uocat Apameam, sicut & Cion appellat Prusam.

h ¶ Olbiae

diu clara & incendio similis effulset, cogit se, ac rotundat, & fit ingens globus. Diu is quoque grandis, & terris adnexus apparet: deinde paulatim decrescens, & quanto decrescit eo clarior: fugat nouissimè noctem, & cum die iam sol factus, attollitur. Extra sinum sunt Rhetæa littora, Rhetæo & Dardania claris urbibus, Aiacis tamen sepulchro maxime illustria. Ab his fit arctius mare: nec iam abluit terras, sed rursus diuidens angusto Helleponti freto, littus obuium findit, facitque ut iterum terræ, quæ fluit, latera sint.

Bithynia. Cap. XIX.

Nterius Bithyni sunt, & Mariandyni. In ora Graeciae urbes, Abydos & Lampfacum, Parion & Priapos. Abydos magni quondam amoris commercio insignis est: Lampfacum Phocæis appellantis nomen ex eo traxit, quod consulentibus, in quasnam terras potissimum tenderent, responsum erat, ubi primum fulsisset, ibi se sem capefferent. Tum rursus sit apertius mare Propontis. In id Granicus effunditur, pugna quae primum inter Persas & Alexandrum fuit, nobilis. Trans amnem sedet in ceruice peninsulae Cyzicum; nomen Cyzicus indidit, quem a Minyis imprudentibus, cum Colchos peterent, sumum acie caesumque accepimus. Post Placia, & Scylace, paruae Pelasgorum coloniae. Quibus a tergo imminet mons Olympus, ut incolae uocant, Mysius. Is flumen Rhyndacum in ea quæ sequuntur, emittit. Circæ angues nascuntur immanes: neque ob magnitudinem modò, sed ob id etiam mirabiles, quod ubi in alueum eius aestus solemque fugerunt, emergunt atque hiant: superuolantesque aues, quibus altè & pernìciter ferant, absorbent. Trans Rhyndacum est Daschylos, & quam Colophonij collocauere Myrlea. Duo sunt inde modici sinus: alter sine nomine Cion amplectitur, Phrygiae haud longè iacentis opportunissimum

40

50

tunissimū emporiū: alterⁿ Olbianos. In promontorio fert Neptuni fanum, in gremio Astacon, à Megarensibus conditam. Deinde priores terræ iterum iacent, exiituriq; in Pontum pelagi canalis angustior. Europā ab Asia stadijs quinque determinat Thracius (ut dictū est) Bosphorus. Ipsi in faucibus oppidum, in ore templum est. Oppidi nomē^k Chalcedon: auctor Archias, Megarensiū princeps. Templi numē Iupiter, cōditore Iasone. Hic iam sese ingens pontus aperit (nisi quā promōtoria sunt) huc atq; illic, longo rectoq; limite extensus, sinuatus cætera. Sed quia cōtrā minus quā ad læuam & dexteram abscessit mollibus fastigijs, donec angustos utrinq; angulos faciat, inflectitur ad formam Scythici arcus, maximē incuruus, brevis, atrox, nebulosus, raris stationibus, non molli neq; arenoso circumdatus littore, uicinus aquilonibus: & quia non profundus est, fluctuosus atq; feruens. Olim ex colentiū sæuo admodū ingenioⁿ Axenus, post cōmercio aliarū gentium mollitis aliquantū moribus, dictus Euxinus. In eo primū Mariandyni urbem habitant, ab Argiuo (ut ferunt) Hercule datam, Heraclea uocatur, id famæ fidem adiecit, iuxta specus est Acherusia, ad manes (ut aiunt) peruius, atq; inde extractum Cerberum existimant.

extenditur in modum arcus Scythici. *m* (Nebulosus.) Hoc dicitur propter Cimmeriū Bosphorum, de cuius incolis Homerus sic scribit: Illis sol nunquā Phaëthon sua lumina spargit, Perniciosa super nox semper tenditur istis. Hinc umbræ Cimmeriæ. *n* (Axenus.) Secundum Plinium lib. 6. Pontus Euxinus antea ab inhospitali feritate Axenus appellatus est, peculiari inuidia naturæ sine ullo fine indulgentis auiditati maris. Post cōmercio aliarum gentium mollitis aliquantū moribus, dictus est Euxinus, quasi bonum hospitium. *o* (Acherusia.) Meminit Solinus cap. 50. huius specus. Sunt qui dicunt Acherusiam paludem esse in quam immittantur cadauera in ulteriorem ripam deferenda: nauim uero ipsam qua traiecitur, Barim, hoc est, onerariam appellari, & inde natam de Charonte fabulam, qui animas transuehat Stygem. Sed hæc de Acherusia Italiæ sunt accipienda. Cerberi fabulam refert Ouidius Metamorph. lib. 7.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XIX. SCHOLIA.

Bithyni.) Extra Asian minorem: sed Turcæ maiores dicuntur. Lampfacum.) Nunc Circe. Parion.) Hodie Parisa. Cyzicum.) Vulgò Spiga. Daschylos.) Diasquilos hodie.

40 Paphlagonia. Cap. XX.

Vm Tios oppidum, Milesiorū quidem colonia, sed iam soli, gētisq; Paphlagonum: quorum in littoribus penē medijs promontorium est Carambis. Citra^a Parthenius amnis, urbesq; Sefamus & Cronna, & à Cytōro Phryxi filio posita Cytoros. Tum Cimolis accolitur, & quæ Paphlagoniam finit, Armene.

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. XX.

Tios.) Nunc Tio, Cronna.) Nunc Comana, Cimolis.) Nunc Cinopolis.

h (Olbianos.) Est Olbia eadem quæ & Nicca, sita in Astacino sinu, ubi sub Constantino Magno celebratum fuit Concilium uniuersale, & damnata hæresis Arriana. In eo quoq; concilio prohibita fuerunt præbyteris uxores: quod cum aduerteret Pafnutius Christi confessor, episcopus Aegypti, & cui pro fide Christi fuit dexter erutus oculus, & sinister succisus poples, confessus est ibi publicè, honorabiles esse nuptias, & castitatem esse concubitū cum propria uxore, suasiq; concilio ne talem poneret legem, quæ occasionem fornicationis præberet. *i* (Priores terræ iterum iacent.) Hoc est, post sinum flexuosum rursum terra emittit cornu in mare, contrahiturq; mare in angustam canalem ob concursum Asiæ & Europæ, quarum littora solū quinque distāt stadijs in Bosphoro ipso. Habet autem stadium 125. passus, hoc est, pedes 625. *k* (Chalcedon.) Hanc urbem Megarenses condidere, cæci appellati quod non potius oppositum littus elegere, in quo iacet Byzantium seu Cōstantinopolis optimo loco. Est & fanū Iouis in Chalcedone, extructū à Iasone. *l* (Ingens pontus.) Maris Euxini figurationem signauimus supra in figura Europæ, illic licebit aduertere quomodo à septentrione contrahitur, à meridie in orientem & occidentem

SCHOLIA CAP. XX.

Est Paphlagonia cōtermina Bithyniæ, sic dicta à Paphlagon Phinei filio, cuius et Solinus meminit capite 56. Carambim promontorium saxosum Ptolemæus non in medio, sed mox post finem Bithyniæ ponit.

a (Parthenius amnis.) Est Parthenius idem quod uirgineus, & dictus est hic fluuius Parthenius à Diana, quod huius se uindis oblectarit.

Sunt Chalybes populi in Hispania, sunt & Chalybes ponticæ oræ habitatores, quos Ptolemæus intra Paphlagoniam ponit. Vocati autem sunt Chalybes, quod primū putentur cruisse & domuisse ferrum. Horum insigniores urbes fuerūt Amisus & Sinope.

a ¶ (Cynici.) Secta quædā philosophorū dicta fuit Cynica, id est, canina, quod in castigationibus canum more mordaces essent contra uitia, uel quod licentia sermonis rabiem quandam caninam representarent.

b ¶ (Halyn.) Ptolemæus ponit Halyn in Galatia, & Thermodonta in Cappadocia. Iuxta Thermodonta confederūt Scythicæ foeminae, nempe Amazones, à quarū regina conditū est oppidum Themiscyrū, denominatūq; sunt campi Themiscyræi quos occupauerūt. Ptol. uocat urbem illam Themiscyram. c ¶ (Caranbin.) Est Caranbis promontoriū in Paphlagonia uersus septentrionem in mare Euxinū porreclū. Vi de tabulam primam Asiæ in Ptolemæo.

d ¶ (Custodia tenent.) Experti enim erāt, aut ab alijs audierāt, quanta pestis esset rex, qui pro animi sui libidine dominū in subditos exerceret, contempta æquitatis lege.

e ¶ (Discheri.) Hi ab alijs nominantur Bizeres & Bizares. f ¶ (Trapezus.) Hanc urbem ex imperio Constantinopolitano, ut quidam scribunt, Turcæ primū occupauerunt, ac deinde sensim sese insinuarūt in totū imperium illud orientale. Vnde Haïtonus Armenus sic scribit: Circa annum domini 1307. quando Turcæ occupauerunt dominū suum, nō potuerunt ciuitatem Trapezuntinā, nec eius pertinentias occupare, propter castra fortissima & alia munimenta, & sic totum litus maris Euxini mansit in potentia Imperatoris Constantinopolitani, misitq; ille singulis annis gubernatorem unum, qui dux dicebatur, ad regendam terram illam. Accidit autem, ut ex illis ducibus unus Imperatori rebellis fieret, usqueparetq; dominū terræ illius pro se, et fecit se regem: quod cum malè haberet Imperatorē Constantinopolitanū, illumq; excludere regno conaretur, dux ille inuocato auxilio Turcarū, qui iam multas uicinas occupauerant terras, restitit Imperatori, atq; exercitū eius profligauit. Secundum alios euerterūt Turcæ illud imperiū paucis post annis quā Byzantiū est sub Mahumete tyranno captum. Nacti itaq; Turcæ hoc regnū, indies latius pomœria eius extenderūt, donec tandem Adrianopolim Thraciæ urbem obtinuerunt, ubi & regiam collocarunt sedem. Verū nō cōtenti tam magno regno, etiam Constantinopolitanū imperiū anno Christi 1453. sibi subiiciunt. Hinc est quod ante tempora nostra Turcarū imperator triplicis regni titulum sibi uendicauit, nempe regni Trapezuntini, Adrianopolitani & Constantinopolitani. Nata est autem hæc pestis ex quorundam rusticorū colluue & factione, qui ducem constituentes Otomanum, breui incredibiles sumpsere uires, & innumeras subiecerūt sibi gentes, nempe Armenos, Cappadociā, Lycaoniam, Isauriam, Lyciam quæ nunc Briquia, Ioniam quæ Quiscum, Paphlagoniam, Lenech, Ciliciam, Syriam, Thraciam &c. de quibus paulo inferius susius scribam. Viuunt autem secundū leges & instituta, quas Mahumetes falsus propheta Saracenis Arabiæ genti anno salutis 629. sancti, homo patre demonū cultore, matre Ismaelita natus, callidus et uerser ingenio, inter Christianos diu uersatus, rem perniciosam humano generi ex duabus legibus cōmentus, cui legi ne ab hominibus sanæ mentis iretur obuiam, capitalem inscripsit pœnā, ne scilicet quis auderet de ea disputare, usus ad hoc Sergij monachi impio consilio & opera. Hæc ut popularior esset, ex omnium gentium sectis aliquid assumpsit. Christum in primis laudandū censuit, uirum fuisse affirmans sanctū, & omni uirtute præstantem, cum deniq; supra humanitatis fastigium ponere, nunc uerbum, nunc spiritum & dei animam prædicans, uirginis utero natum. Euangelia ab Apostolorum discipulis corrupta esse dicebat, oportuisse per Alcoranum suum emendari. Sed hæc prolixiora sunt quā ut hic compendio tradi possint.

g ¶ (Inde is locus est.) A Bosphoro, inquit, Thraciæ, tractus littoris maris porrigitur longo spacio in orientem usque ad Trapezū, & hinc recuratur in angulum quem inhabitant Colchi, per quorū terram fluit Phasis & cadit

Halybes proximi clarissimas habēt Amyson, & Sinopen, a Cynici Diogenis patriā. Amnes b Halyn & Thermodonta. Secundum Halyn urbs est Lycasto: à Thermodonte cāpus, in eo fuit Themiscyrum oppidum. Fuere & Amazonum castra, ideo Amazonum uocant. Tibarenī Chalybas attingūt, quibus in risu lusuq; summum bonum est. Vltra c Caranbin Mossynœci turres ligneas subeunt, notis corpus omne perfingnant, propatulō uescūtur, promiscuè cōcumbunt. Et palām reges suffragio deligunt, uinculisq; & arctissima d custodia tenent: atq; ubi culpam prauè imperando meruere, inedia diei totius afficiūt. Cæterum asperi, inculti, pernoxij appulsis; deinde minus feri. Verū & hi incōditis moribus, Macrocephali, e Discheri, Buxedi. Raræ urbes, Cerasus & f Trapezus maximè illustres, s Inde is locus est, ubi finem ductus à Bosphoro tractus accipit, atq; inde se in sinu ad uersū littoris flexu attollens, angustissimū Pōti facit angulum. Hic sunt Colchi, Hinc Phasis erumpit.

10

20

30

40

50

erumpit. Hic eodē nomine, quo amnis est, Athenistagora Milesio deductū oppidum. Hic Phryxi templum, & lucus, ^h fabula uetere pel-
lis aureæ nobilis. Hinc orti montes, longo se iu-
go, & ⁱ donec Rhiphæis coniungant exporri-
gunt: qui altera parte in Euxinū & Mæotida
& Tanaim, altera in Caspium pelagus obuersi,
Ceraunij dicuntur. Idem aliubi Taurici, Mo-
schi, Amazonici, Caspij, Coraxici, Caucaſi, ut
10 alijs alijs'ue appositis gentibus, ita alijs alijsq;
dicti nominib. At in primo flexu iam curui li-
toris oppidū est, quod Græci mercatores cōsti-
tuisse; & quia cum cæca tempestate agerentur,
ignaris quæ terra esset, cygni uox notam dede-
rat, Cygnū appellasse dicunt. Reliqua eius, fe-
ræ, incultæq; gentes, uasto mari assidentes te-
nent, ^k Melanchlæni; terrestria, Sexfolytæ, Co-
raxi, Phthirophagi, Heniochi, ^l Achæi, Cerceti-
ci. Etiā in confinio Mæotidis Syndones. In He-
20 niochorū finibus Dioscurias, à Castore & Pol-
luce pontum cum Iasone ingressis; Syndos, in
Syndonū ab ipsis terrarū cultoribus cōdita est.
Obliquatū regio, & in latum modicè patens,
inter Pontum paludemq; ad Bosphorū excur-
rit: quæ duobus alueis in lacum & in mare pro-
fluens, Corocondamam peninsulam reddit.
Quatuor urbes ibi sunt, Hermanassa, Cepæ,
Phanagoria, & in ipso ore Cimmeriū. ^m Hæc in-
gressos lacus accipit longè lateq; diffusus, quæ
30 terras tangit incuruo circumdatus littore, quæ
mari propior est (nisi ubi aperitur) quasi margi-
ne obductus citra magnitudinē, propè Ponto
similis. ⁿ Oram quæ à Bosphoro ad Tanaim, us-
que deflectitur, Mæotici incolūt, Toreatæ, Ar-
richi, Phicores, & ^o ostio fluminis proximi Iaxa-
mathæ. Apud eos easdem artes fœminæ, quas
uirī exercēt, adeo ut ne militiā quidem uacent.
Virī pedibus inhaerent, sagittisq; depugnant:
illæ equestre præliū ineunt, Nec ferro dimicāt,
40 sed quos laqueis intercepere, trahendo confi-
ciunt. Nubūt tamen: uerū ut nobiles habeant,
nō in ætate modus est; nisi quæ hostem intere-
mère, uirgines manent, ^p Ipse Tanais ex Rhi-

phæo cedit in Pontū. Est & oppidū Phasis ab
Athenistagora Milesio deductū. ^h (Fabula.) Meminit Ouid. lib. 7. & 8. huius fa-
bule, nempe quod cum Phryxus in ea loca
peruenisset, arietem quo uectus fuerat ma-
stravit Ioui, aurea eius pelle in templo à se
cōdita suspensa, quam Iason rapuit. Habet
autem aurei uelleris figmentū originem ab
auriferis Colchidis fluminibus, è quibus au-
rum hauritur lanosis pellibus. ⁱ (Do-
nec Rhiphæis.) Vide in Ptolemæo secundā
Asiæ tabulam, & apparebit tibi alia Cerau-
niorum montiū dispositio. Non enim exten-
duntur à Colchide ad mōtes Rhiphæos aut
Hyperboreos, uel etiam ad Tanaim fluuiū,
sed ab Euxino mari exporriguntur ad Cas-
pium pelagus. Hi montes q; uaria habeant
uocabula, diximus in Solino cap. 4.8.

^k Melanchlæni.) Hi populi à nigris ue-
stibus sic denominati sunt. Et quod sequi-
tur, Terrestria, subaudiendum, inhabitant
loca. ^l (Achæi.) Meminit & Ptole-
mæus Achæorum, Cercitarum (sic enim uo-
cat Cerceticos) Sydonum & Coraxorū,
quos omnes ponit in cornu terræ quod à
Caucaſo porrigitur usque ad Bosphorū,
& disiungit Mæotiden à ponte Euxino.
Hæc peninsula obliquam facit regionem,
nedum in Ponto, uerum & in Mæotica pa-
lude, sed modicè in latū patet. Mela uocat
eam hic Corocondamam. Ptolemæus autem
dicit Corocondamam esse Ponti ciuitatem.
Sed quomodo hæc peninsula duobus alueis
in lacum & in mare profluit? Respondet
Strabo lib. 11. supra Corocondamam esse
lacum, & hic secundum Melam duplici al-
ueo Corocondamam includit, efficitq; pe-
ninsulam. ^m (Hæc ingressos.) Qui
per angustiam Bosphori ingrediuntur, hos
lacus excipit Mæoticus, qui mox longè la-
teq; in orientem & occidentē diffunditur,
sed Tanaim uersus terrā utrinq; distenta, in
Europa & Asia sensim ad se redit, & fit la-
cus angustior: sicut e contra uersus mare Eu-
xinum fit latior: & esset planè mare unum,
nisi lacus ipse margine obduceretur terræ-
rum, quæ utriq; concurrunt, & Bosphori
angustiam duntaxat transeuntibus derelin-
quant.

ⁿ (Oram.) Orientale litus. ^o (Ostio fluminis.) Iuxta ostium Tanais habitant Iaxamathæ,
apud quos uiri & fœminæ easdem exercent artes. In militiā tamen uiri pedites pugnant, & mulieres equestres,
nec aliqua uiro iungitur, nisi prius hostem interemerit. ^p (Ipse Tanais.) Quidam aiunt Tanaim descen-
dere ex Rhiphæis montibus, alij asserunt illum uiri ex palude: nos supra in Solino cap. 25. indicauimus quid
recentiores sentiant de huius fluuij ortu. Id certum est, Tanaim fluxum tenere Nilo contrarium. Nam Tanais
50 fertur à septentrione in meridiem, & Nilus huic occurrens, ab austro in aquilonem præceps rapitur: uterq; au-
tem limes est occidentalis Asiæ, Nam Nilus secundū Melā determinat Asiā ab Africa, & Tanais in septentrione

secludit Asia ab Europa. q ¶ Aliquot nomina. Ptolemæus ponit Sachatas, Perierbidos, Iaxanataras &c. r ¶ Mæotici γωακονπαρτοβουοι. Hi sunt qui mulierū parent imperio, ubi Amazones tenent regnū.

s ¶ Turcæq;.) Ex hoc colligitur nomen Turcæ non esse nouum, ut quidam sentiūt, & nos quoq; supra in hoc capite idem scripsimus, quandoquidem Mela longè supra mille annos Turcarū mentionē fecerit. Sed in dubium adhuc reuocatur, num Turcæ, quos Christiani hodie crudeles patiuntur hostes, descenderint ab illis Turcis, quorū Mela hic meminit, quantumlibet inter nomina conueniat. Sunt enim qui de origine

eorum sic scribunt: Quum Tartari ab oriente usq; ad Scythiam Europæam diuisionem suam propagassent, fuit circa annum Christi 1300. in aula magni Tartari miles quidam nomine Otomanus, sortis humilis, & fortuna tunc obscurus, uiribus tamen corporis robustus & audax, qui propter illatas iniurias cum quadraginta equis secedens, cœpit occultè in Cappadocia montes & aditus opportunos occupare, & ex opportunitate loci & temporis prædas agere: ad quem plurimi grassatores, ut fit in huiusmodi genere hominum, confluxerunt, & coaluerunt uehementer, inuadentes & occupantes gentes & ciuitates, & tandem totam acquirētes Cappadociam, Pontum, Bithyniam, Asiam minorem, Pamphylia & Ciliciam. Huic Otomano ex humanis raptis, succedit filius eius Archanes, qui audacia & ambitione patri non dissimilis, imperium à patre cœptum nedum conseruauit, uerū & auxit. Deinde anno Christi 1363. subsecutus est filius Archanis Ammurates tertius Turcarū rex, qui totam ferè occupauit Thraciam. Huic successit filius eius Paiazites quartus rex, qui rerum maximarū cupidus, Macedoniam, Thessaliam, Phocidem, Boeotiam & Atticam sui iuris effecit, Bulgaros & Illyrios assiduus debilitauit incursionibus, donec tandem & ipse Dei iudicium sensit. Nam circa annum Christi 1400. Tamerlanes rex Tartarorū ex gregario milite factus imperator multarū gentium, postquam Parthos subegit atq; Scythas, Iberos, Albanos, Persas & Medos, deinde Mesopotamiam & Armeniam inuasit, transitoq; Euphrate cum 400. millibus equitum, & 600. millibus peditum, in Asia minori regem Turcarū Paiaziten superauit, & interfectis aliquot suorū millibus, ipsum cepit, & catenis aureis uinctū inclusit in caueam in modū feræ, & circumduxit per omnem Asiam ueluti spectaculū humanarū rerum. Prandens uerò quasi canem sub mensa sua comedere iussit: ascensus equum, eo tanquam scabello usus est. Hic Tamerlanes capto Turca per Asiam minorem ciuitates, Smyrnam, Antiochiam, Sebasten, Tripolim, Damascum, & multas alias urbes cepit & incendit, & in tantum seuiebat, ut quæ alijs ardua esse uiderentur, ipse promptius obire tentabat. In obsidionibus urbium prima die albo utebatur tentorio, secunda rubro, tertia nigro: & qui se dabant in albo sedenti, salutem cōsequebantur: rubrus autem color mortem indicabat: & niger, ciuitatis excidiū & omnia in cinerem conuertenda. Et cum semel quandam populosam ciuitatem obsidione cinxisset, & illa primo die deditionem neglexisset, & deinde se dederet, & pueri puellæq; in candida ueste ramos oliuæ illi obuiam gestarent, ut iram eius lenirent, ille pueros statim iussit equis cōculcari, & urbem captam incendio deleri. Cumq; semel interrogaretur cur tanta crudelitate uteretur, respondit illi: Tu me hominem arbitraris, sed falleris: ira enim Dei sum & uasitas orbis. Post hunc quintus rex Alpinus, & secundum alios Calepinus appellatus, regnauit, cum quo Sigismundus Imperator iuxta urbem Nicopolim infelicitè pugnauit. Nam cum Bulgaria à Turcis capta esset, Sigismundus Vngariæ rex contractis magnis uiribus ex Anglia, Gallia & Burgundia, Mœsue fines siue Bulgariæ ingreditur, & expugnatis aliquot ciuitatibus, castra ponit ad Nicopolim, anno scilicet salutis 1396. Turca igitur adueniens cum magnis copijs, dum Galli primam aciem expeterent, & primum hostium sustineant impetum, ab equis desiliunt, ut equo Marte cum Turcis belli euentum experirentur: cumq; equi sine custodibus in castra redissent, Vngari Gallos ab hoste cæsos rati, tumultuari cœperūt, & ideo à Turcis in fugam coniecti sunt. Fugit autem & Sigismundus primum quidem Constantinopolim, quam Turcæ nondum subegerant, deinde in Rhodum, ac tandem in Croatiam Dalmatiamq; peruenit. Alpinum subsecutus est sextus rex Mahumetes, anno scilicet Christi 1408. qui multis excursionibus fines sui imperij dilatauit. Quo morte sublato, filius eius Ammurates septimus regnauit, qui Illyricos & Vngaros uasit, Peloponnesum ui cepit, & murum Isthmi Corinthiaci deiecit, Alban Vngariæ anno Christi 1439. obsidione cinxit: relinquensq; post se filium Mahumetem octauum regem, & is Christianorum perniciosus hostis fuit, quippe qui Constantinopolim expugnauit, Bulgariam & Rusciam sibi subiecit, Nigropontum in deditionem accepit, Tauricam insulam sui iuris fecit, Moldauiam & Valachiam uasit, & multa alia mala

phæo mōte deiectus adeo præceps ruit, ut cum uicina flumina, tum Meotis et Bosphorus, tum Ponti aliqua brumali rigore durentur, solus est stus hyemēq; iuxta ferens, idem semper & sublimis incitatusq; decurrat. Ripas eius Sauromatæ, & crispis hærentia possidēt: una gens, aliquot Populi, & aliquot nomina. Primi & Mæotici γωακονπαρτοβουοι, Regna Amazonū, Fœcudos pabulo, ad alia steriles nudosq; campos tenent Budini, Geloni urbem ligneam habitant, Iuxta Thyrsagetæ & Turcæq; uastas syluas occupant, alunturq; uenando. Tum continuis rupibus latē

bus latè aspera & deserta regio ad Arymphæos
usque permittitur. His iustissimī mores. Pro
domibus nemora, alimenta baccae, & maribus
& fœminis nuda sunt capita. Sacri itaq; habentur,
adeoq; ipsos nemo de tam feris gentibus
uiolat, ut alijs quoq; ad eos confugisse pro asy-
lo sit. Vltra surgit mōs Rhiphæus, ultraq; eum
iacer ora quæ spectat oceanum.

alia mala Christianis intulit. Hoc mortuo,
succesit nonus Baiazeth, & expugnauit
Modonam, anno scilicet Christi 1500. Ges-
sit quoque multa praelia cum Sophi Persa-
rum rege, sed infelicit. Post hunc anno
1512. imperium arripuit Zelembeg, qui &
Zelinus, sed nō diu tenuit. Cui succesit So-
lymannus, magnus in Christianos tyrānus,
quippe qui nostro æuo, anno scilicet Chri-

sti 1522. occupauit Rhodum, Alban Vngariæ, & nouissimè anno Christi 1529. Viennam Austriæ obsidione cin-
xit, sed nō expugnauit. t ¶ Arymphæos.) De his populis scribit & Solinus capite uigesimo septimo, & de
Rhiphæis capite uigesimo quinto.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XXI. SCHOLIA.

Amyson.) Nunc Quinopoli. Sinopen.) Hodie Sinopi. Cerasus.) Ceraso nunc. Trapezus.)
Trapezonda. Hac ingressos lacus.) Paludem Mæotida intelligit, quæ nunc dicitur El Mar Negro.
Sauromatae.) Sarmatae, nunc magni Bulgari. ρωσσογονοι.) Id est, mulieribus subiecti.

